

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Toni Lyra

LVI-alan yrityksen perustaminen

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Rakennusmestari, LVI (AMK)
Rakennusalan työnjohto
Opinnäytetyö
07.10.2021

Tekijä Otsikko	Toni Lyra LVI-alan yrityksen perustaminen
Sivumäärä Aika	38 sivua + 2 liitettä 07.10.2021
Tutkinto	rakennusmestari, LVI (AMK)
Tutkinto-ohjelma	rakennusalan työnjohto
Ammatillinen pääaine	LVI-tekniikka
Ohjaaja	lehtori Aamos Lemström
<p>Tämä opinnäytetyö on kirjallisuuskatsaus LVI-alan yrityksen perustamisesta ja siinä vaadittavista toimenpiteistä. Työssä tarkastellaan talotekniikka-alan työllisyyslannetta ja tutkitaan yrityksen perustamiseen vaadittavia toimenpiteitä. Tavoitteena opinnäytetyössä oli luoda markkinointi- ja liiketoimintasuunnitelma mahdollista yritystoimintaa varten. Lisäksi tarkoituksena oli tutustua yritystoimintaan ja laajentaa omaa tietouttani yritystoiminnasta.</p> <p>Opinnäytetyössä on käytetty materiaalina yritystoiminnan aloittamiseen sekä liiketoimintasuunnitelman luomiseen suunnattua kirjallisuutta. Tutkitun aineiston pohjalta opinnäytetyössä tuotettiin aloittaville yrittäjille ohjaustyökalu yrityksen perustamista varten sekä ohjaustyökalu yrityksen markkinointia varten. Lisäksi opinnäytetyöhön on koottu tietoa yritystoiminnan perustamiseen oleellisista toimenpiteistä.</p> <p>Opinnäytetyötä on mahdollista hyödyntää erityisesti osakeyhtiöksi suunnitellun yrityksen perustamisessa tukimateriaalina. Opinnäytetyön liitetiedostoina olevat ohjaustyökalut toimivat kaikilla toimialoilla eivätkä rajoitu ainoastaan LVI-alan yrityksen perustamiseen. Tämä opinnäytetyö toimii yritystoiminnasta kiinnostuneille opiskelijoille apuvälineenä ja toivottavasti laajentaa tietoutta yrittäjyydestä. Opinnäytetyön aikana syntyi liiketoimintasuunnitelman, rahoituslaskelmat yritystoimintaa varten sekä kotisivut mahdollista yritystoimintaa varten. Opinnäytetyössäni onnistuin mielestäni kohtalaisen hyvin, tosin työn laajuus yllätti minut täysin.</p>	
Avainsanat	LVI-ala, yrittäjyys, liiketoiminta, yritys

Author Title	Toni Lyra Establishment of HVAC Company
Number of Pages Date	38 pages + 2 appendices 7 October 2021
Degree	Bachelor of Construction Site Management
Degree Programme	Construction Site Management
Professional Major	HVAC Engineering
Instructors	Aamos Lemström, Principal Lecturer
<p>This thesis studied the required measures for starting a company in the HVAC field. In addition, the employment situation in the HVAC industry was studied. The aim was to create a website, marketing plan and business plan for potential start up business. Furthermore, the goal was to get acquainted with entrepreneurship.</p> <p>The material used for this thesis was mainly literature regarding starting a business and creating a business plan. Based on the material findings, a guidance tool for starting a start-up entrepreneur for starting a company, as well as for company marketing was created. In addition, the thesis gathered information on measures essential for starting a business.</p> <p>The thesis could be used as support material especially when establishing an incorporated company. The guidance tool in the thesis works for all industries and is not limited to the establishment of a HVAC company. This thesis serves as a tool for students interested in entrepreneurship and hopefully expands knowledge about entrepreneurship.</p>	
Keywords	HVAC, entrepreneurship, business, company

Sisällys

Lyhenteet

1	Johdanto	1
2	Markkina- ja työllisyystilanne rakennus- ja LVI-alalla	2
2.1	Rakennusalan markkinatilanne	2
2.2	Korjausrakentamisen markkinatilanne	2
2.3	LVI-alan markkinatilanne	6
2.4	LVI-alan työllisyystilanne	9
3	LVI-alan yrityksen perustaminen	12
3.1	Yritysmuodot	13
3.2	Osakeyhtiö	14
3.3	Liiketoimintasuunnitelma	15
3.4	Taloussuunnitelma	17
3.4.1	Yrittäjän tavoitekatteen asettaminen	20
3.4.2	Starttiraha	21
3.4.3	Markkinointisuunnitelma	22
4	Yrittäjän lakisääteiset velvoitteet ja vastuut	24
4.1	Yrittäjän velvoitteet	24
4.1.1	Perustaminen	25
4.1.2	Arvonlisäverot	25
4.1.3	Yritystulovero	25
4.1.4	Henkilökohtaiset verot	26
4.1.5	Kirjanpito	26
4.1.6	Työnantajavelvoitteet	26
4.1.7	Vakuutukset	26
4.1.8	Työntekijöiden perehdyttäminen työtehtäviin	27
4.1.9	Yritystoiminnan jatkuvuuden varmistaminen	27
4.2	Yrittäjän eläkevakuutus	27
4.3	Ennakkoperintärekisteri ja sen tarkoitus yrittämisessä	28

5	LVI-alan luvanvaraiset työt	29
6	Yrityksen brändäys	32
7	Yhteenveto	33
8	Päätelmät	33
	Lähteet	36
	Liitteet	
	Liite 1. Osakeyhtiön perustamisen askeleet	
	Liite 2. Markkinoinnin askeleet yrittäjille	

Lyhenteet

AY	Avoin yhtiö
Google Ads	Hakusanamainonnan hallintatyökalu
Google My Business	Maksuton työkalu, jolla yritys näkyy Googlen tuotteissa
KVV	Kiinteistön vesi- ja viemärlaitteisto
KY	Kommandiittiyhtiö
LVI	Lämpö, vesi, viemäri ja ilmanvaihto
OSK	Osuuskunta
OY	Osakeyhtiö
Starttiraha	Aloittavan yrittäjän tuki
Talotekniikka	LVI, sähkö ja rakennusautomaatio
TMI	Yksityinen elinkeinonharjoittaja
YEL	Yrittäjän eläkevakuutus

1 Johdanto

Yrittäjyydessä hieno asia on se, että voi työllistää muita ihmisiä. Ilman yrittäjiä ei maailmassa ole työpaikkoja. Yritystoiminnan aloittaminen vaati aloittavalta yrittäjältä perehtyneisyyttä yritystoimintaan ja liiketoimintasuunnitelman, jotta yrityksen liiketoiminta voi alkaa. Opinnäytetyössäni tutkin tämänhetkistä rakennusalan tilannetta LVI-alan urakointiyrityksen näkökulmasta katsottuna tämän päivän Suomessa. Keskityn opinnäytetyössä tarkastelemaan nimenomaan osakeyhtiön näkökulmasta urakointia. Tarkoituksena opinnäytetyössä on tutkia yritystoiminnan aloittamista ja siihen vaadittavia toimenpiteitä. Lisäksi pyrin kasaamaan tietoa, joka mahdollistaa yritystoiminnan aloittamisen, mikäli se tulee itselleni ajankohtaiseksi. Opinnäytetyön aikana laadin liiketoimintasuunnitelman ja toimintamallin, jota voi tulevaisuudessa käyttää yrityksen perustamiseen.

Opinnäytetyön toteutustapa on kirjallisuuskatsaus yritystoiminnan aloittamisesta aloittavan yrittäjän näkökulmasta katsottuna. Kirjallisuuskatsauksella tarkoitetaan metodologiaa ja tutkimustekniikkaa, jolla tutkitaan jo tehtyä tutkimusta. Tavallaan siis kasataan tietoa tehdyistä tutkimuksista ja tehdään tutkimusta kootusta aineistosta, jotka toimivat samalla perustietoina uusille tutkimustuloksille.

Opinnäytetyö alkaa tutkimalla tämänhetkistä markkina- ja työllisyystilannetta rakennus- ja LVI-alalla. Työllisyystilanteeseen vaikuttavia asioita vuonna 2021 tarkastellaan opinnäytetyön alussa. Opinnäytetyössä tutkitaan lisäksi LVI-alan urakointiliikkeen perustamista ja siihen kohdistuvia vaatimuksia osakeyhtiön näkökulmasta. Yrityksen perustamisen osiossa tarkastelen yritysmuotoja, liiketoimintasuunnitelmaa, taloussuunnitelmaa, yrittäjän lakisääteisiä velvoitteita ja vastuita, yrityksen brändäystä, sekä lopuksi yritystoiminnan hyviä ja huonoja puolia. Opinnäytetyössä käydään lisäksi läpi yrityksen perustamisen vaiheet lyhkäisyydessään. Opinnäytetyö toteutettiin tutkimalla aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.

Tästä opinnäytetyöstä on apua ihmisille, jotka ovat kiinnostuneita oman yrityksen perustamisesta. En ole itse aikaisemmin haaveillut yritystoiminnasta, koska yrittäjyys sitoo ihmistä tietyllä tavalla. Yritystoimintaan on kuitenkin hyvä perehtyä jokaisen ihmisen, jos sellainen tulee ajankohtaiseksi jossain elämän tilanteessa. Lisäksi yritystoimintaan perehtyminen antaa palkansaajalle hieman erilaisen näkökulman työelämään.

2 Markkina- ja työllisyystilanne rakennus- ja LVI-alalla

Tässä luvussa tarkoituksena on luoda yrityksen perustajan näkökulmasta katsottuna katsaus alojen nykytilanteeseen ja tulevaisuuteen. Katsauksella pyritään varmistamaan yrityksen perustamisen kannattavuutta. Markkina- ja työllisyystilanteen tutkiminen aloittavalle yrittäjälle on erittäin oleellista, jotta pystytään kohdistamaan yritystoiminta oikein.

Rakennustoiminta on yleisesti kovin kausiluonteista, ja suhdanteiden vaihtelu näkyy vuodenaikojen mukaan. Yleisesti voi sanoa, että rakentaminen Suomessa on kiivaimmillaan kesäisin ja hiljenee kohti talvea mentäessä. Lisäksi rakennusalalla on rakenteellista työttömyyttä, joka voi johtua ikääntymisestä, asuinpaikasta tai ammattitaidon puutteesta (1).

2.1 Rakennusalan markkinatilanne

Suomessa talonrakennusmarkkinoilla on yrityksiä reilut 130. Tästä 130 yrityksestä jokaisen liikevaihto ylittää kaksi miljoonaa euroa vuositasolla. Tästä suurempia yrityksiä, joiden liikevaihto kapuaa yli 200 miljoonan euron vuositasolla, voidaan laskea olevan kuusi. Nämä kuusi suurinta rakennusyhtiötä Suomessa ovat YIT Rakennus, Skanska Talonrakennus, NCC Rakennus, Hartela, SRV Vitokset ja Lujatalo. Nämä kuusi suurinta rakennusyritystä toimivat Suomessa valtakunnallisesti ja toimivat suurilla työmailla. Pienemmät rakennusalan yritykset toimivat yleisesti joillain tietyillä rajatuilla alueilla. Pelkästään yllä mainituista kuusi suurinta rakennusalan yritystä Suomessa muodostaa viidenneksen rakennusalan markkinoiden liikevaihdosta. Kun huomioidaan keskisuuret tai suurehkot paikalliset yritykset, voidaan todeta, että talonrakennusala on suhteellisen hyvin hajautunut. Tästä voidaan todeta tilanteen olevan hyvä kilpailun ja markkinoiden toiminnallisuuden kannalta. (2)

2.2 Korjausrakentamisen markkinatilanne

Suomessa korjausrakentamisen puolella on tulossa kysynnän piikki, kun vuosien 1960–1980 talot tulevat korjausvuoroon. Tämä johtuu siitä, että Suomen asuinrakennuksista noin 60 prosenttia on rakennettu vuoden 1970 jälkeen. Vanhoissa taloissa linjasaneerauksia aloittamisen paine tulee kasvamaan, ja tämä lisää korjausrakentamisen tarvetta

erityisesti pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa. Näissä suurissa remonteissa pystytään vaikuttamaan asumisen laatuun ja talojen energiatehokkuuteen, joka on hyvä huomioida taloyhtiöiden peruskorjauksia tehdessä ja niitä suunniteltaessa. (1)

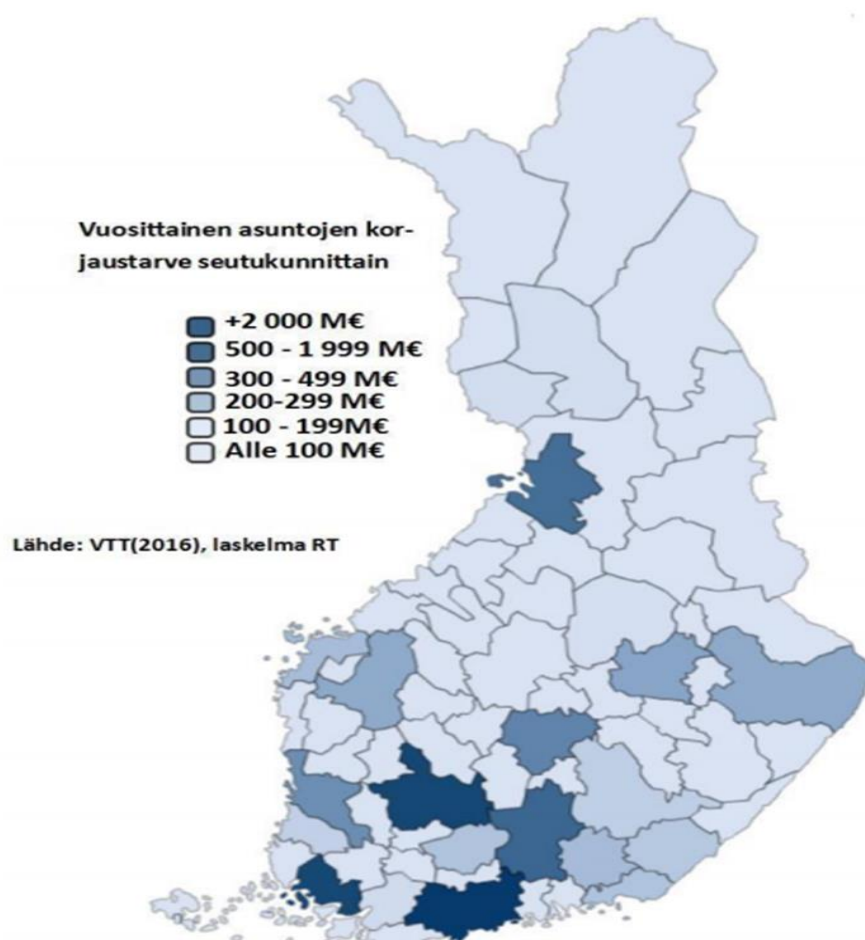
Arvioiden mukaan Suomen asuinrakentamisen korjaustarve vuosien 2016–2025 välillä on vuositasona 9,4 miljardia euroa. Tästä korjaustarpeen määrästä kolmannes sijoittuu pelkästään suuriin kaupunkeihin. Näistä korjauksista 70 prosenttia on asuntojen tavanomaista korjausta ja kulumista, joka johtuu asuntojen vanhenemisesta ja siitä syntyvistä vaurioista. Lisäksi 7 prosenttia korjauksista sijoittuu kosteusvaurioiden korjaamiseen ja yleisen esteettömyyden korjaamiseen. Nämä tulevat korjaukset vanhoissa kerrostaloissa tulevat lisäämään rakennusalalla osaavan työvoiman tarvetta tulevina vuosina. Sekä lisäämään työllisyyttä koko rakennusalalla. (1)

Kuvassa 1 nähdään vuosittainen asuntorakentamisen korjaustarve Suomessa kerrostaloille, rivitaloille ja omakotitaloille euromääräisesti laskettuna tietylle ajanjaksolle. Kuvasta voidaan tarkastella korjaustarvetta bruttosummana, josta on vähennetty pitkäaika-varauma ja näin saadaan korjaustarpeen suuruus netto. Lisäksi voidaan tarkastella tietyn ajanjakson ajalta kerrostalojen, rivitalojen ja omakotitalojen korjaustarpeen suuruutta yhteenlaskettuna vuosittaisena summana euromääräisesti. (18)

Asunnot (kpl)		Korjaustarve (brutto)	Pitkä- aikaisvarauma	Korjaustarve (netto)
Kerrostalot	2006–2015	25 300	-1 900	23 400
	2016–2025	27 700	-2 000	25 700
	2026–2035	31 400	-2 100	29 300
Rivitalot	2006–2015	8 700	-800	8 000
	2016–2025	7 900	-600	7 400
	2026–2035	8 200	-400	7 800
Omakotitalot	2006–2015	30 900	-2 000	28 900
	2016–2025	31 100	-1 600	29 500
	2026–2035	29 200	-1 200	28 000
Yhteensä	2006–2015	64 900	-4 700	60 300
	2016–2025	66 700	-4 200	62 600
	2026–2035	68 800	-3 700	65 100

Kuva 1. Vuosittainen korjaustarpeessa oleva asuntokanta (18).

Kuva 2 havainnollistaa kuinka korjausrakentamisen markkinat jakautuvat alueellisesti Suomen seutukunnittain asuinrakentamisessa. Korjausrakentamisen osuudesta 25 prosenttia sijoittuu Helsingin seutukuntaan Rakennusteollisuuden RT:n ja VTT:n tehdyn selvityksen mukaan.

Kuva 2. Asuntojen korjaustarpeen sijoittuminen Suomessa (17).

Mikäli huomioidaan Helsingin seutukunnan lisäksi muita suuria seutukuntia, on yhdeksän suurimman seutukunnan yhteenlaskettu osuus korjausrakentamisen osuudesta Suomessa 58 %, mikä nähdään kuvasta 3.

Seutukunta	Väestö 2016	Asuntoja 2016	Väestönmuutos		Korjaustarve		Ammattimainen		Kerrostalojen	
			2010-2016		milj. €/v	Osuus	korjausrakentaminen	korjaustarve	milj. €/v	Osuus
Helsinki	1 518 857	719 026	8,5 %	2 315	25 %	1 797	1 543	42 %		
Tampere	398 463	195 152	7,3 %	619	7 %	481	352	10 %		
Turku	325 340	162 148	5,1 %	556	6 %	432	295	8 %		
Oulu	246 667	112 855	9,2 %	350	4 %	272	166	4 %		
Lahti	201 685	102 598	0,2 %	381	4 %	295	169	5 %		
Jyväskylä	183 050	88 547	6,2 %	284	3 %	220	144	4 %		
Kuopio	139 508	68 728	5,1 %	225	2 %	175	114	3 %		
Pori	134 462	67 652	-1,5 %	265	3 %	206	72	2 %		
Seinäjoki	126 894	58 768	2,6 %	217	2 %	168	40	1 %		
Joensuu	124 735	62 061	1,8 %	217	2 %	168	66	2 %		
10 seutukuntaa yht.	3 399 661	1 637 535	6,4 %	5 428	58 %	4 213	2 960	80 %		
Muut	2 074 422	1 003 423	-2,6 %	3 977	42 %	3 087	740	20 %		
Yhteensä	5 474 083	2 640 958	2,7 %	9 404	100 %	7 300	3 700	100 %		

Kuva 3. Rakentamisen korjaustarve seutukunnittain (17).

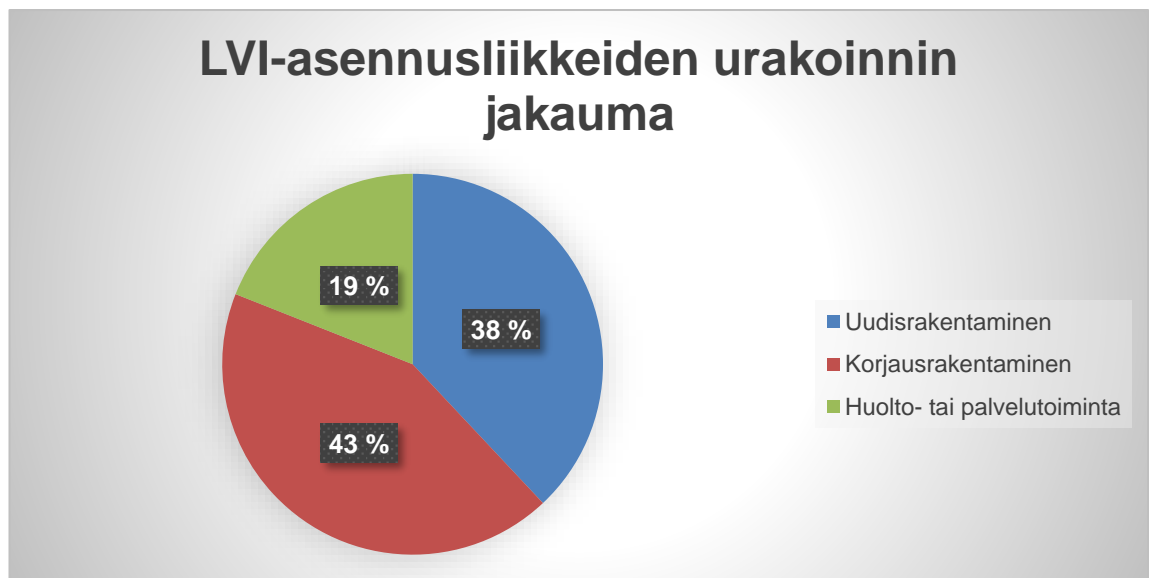
Kuvassa 3 on esitettyinä asuntojen korjaustarve seutukunnittain vuosien 2016–2025 välillä. Nopeasti silmäiltynä korjausrakentamisen markkinat eivät näyttäisi olevan niin keskittyneitä kuin uudisrakentamisen sijoittuminen. Pelkästään uudisrakentamisen osuus myönnettyjen rakennuslupien mukaan oli Suomessa neljän suurimman seutukunnan osuudelta vuonna 2016 noin 65 prosenttia. Korjausrakentamisessa päästään tähän samaan 65 prosenttiin, kun tarkastellaan talotyypeittäin korjausrakentamisen osuutta. Mikäli huomioidaan pelkästään kerrostaloihin kohdistuvat, korjaukset ovat neljän suurimman seutukunnan korjausrakentamisen osuudet koko Suomesta 65 prosenttia. Esimerkiksi jos tarkastellaan pelkästään linjasaneerauksien sijoittumista alueellisesti, on näiden osuus sijoittunut todella voimakkaasti kymmenelle suurimmalle kasvualueelle ja näillä

alueilla sijaitsee noin 80 prosenttia koko Suomen kerrostaloasuntokannasta. Näillä alueilla on VTT:n arvioiden mukaan korjaustarvetta vuosille 2016–2025 yhteenlaskettuna 3,7 miljardia euroa.

2.3 LVI-alan markkinatilanne

Talotekniikan parissa Suomessa on selvästi kaksi suurta toimijaa, jotka ovat Caverion Suomi Oy ja Are Oy. Nämä toimijat tarjoavat laaja-alaisesti taloteknisiä palveluita kuten sähkö-, LVI-, jäähdytys-, paloturva-, sammutus-, turvatekniikka- ja rakennusautomaation osaamista asiakkaille. Muita suuria talotekniikka-alan yrityksiä Suomessa ovat esimerkiksi Fira, Consti, Bravida Finland Oy, Quattro Mikent Group. Lisäksi suurilla rakennusliikkeillä on omat talotekniikan urakointiin tarkoitetut osastot, esimerkiksi Skanska, SRV, NCC ja YIT. Talotekniikan alalla on myös paljon pieniä yrityksiä, jotka toimivat omalla asuinalueellaan tarjoten asennus ja huoltopalveluita yksityisille ihmisille.

LVI-asennusalalla on työntekijöitä noin 15 000 henkilöä. Markkina-arvo alalla on 4 miljardia euroa. Tästä putkiasennuksien osuus on 3,2 miljardia euroa, ja ilmanvaihdon osuus tästä on 0,8 miljardia euroa. Kuva 4 havainnollistaa LVI-asennusliikkeiden urakointitoiminnan jakautumista Suomessa. (1)

Kuva 4. LVI-asennusliikkeiden urakoinnin jakauma (1).

Myös vanhojen pientalojen kuten omakotitalojen, paritalojen ja rivitalojen kunnostamiseen tarvitaan työvoimaa, ja voisi ajatella, että aloittavan LVI-alan urakoitsijan on turvallista aloittaa yrittäminen pienemmistä kohteista. Mikäli ajatellaan putkistojen korjaamisesta ja huoltamisesta syntyvää korjaamisen tarvetta voidaan ottaa tarkasteluun putkistojen käyttöikä ja elinkaari, joka vaihtelee suuresti, mutta arvioiden mukaan käyttöikä on 50 vuotta, jonka jälkeen on syytä suunnitella putkistot uudestaan ja uusia vanhat putkistot. Kuvasta 5 nähdään kohdasta kupariputket sisätiloissa vapaasti asennettujen kupariputkien tekninen käyttöikä, joka on normaalikäytössä 50 vuotta. Koska kupariputket ovat olleet ja ovat edelleen laajalti käytössä vesijohtojen rakentamisessa, ovat materiaalin käyttöikä tarkasteltaessa vuoden 1970 talot nyt linjasaneeraus vuorossa. (21)

Tunnus	Nimikkeen otsikko, määritelmä	Tyypillinen rakentamisaika ja muu tarkempi määrittely	Keskimääräinen tekninen käyttöikä			Suunnitelmallisen ylläpidon toimenpiteet		Huomautuksia
			vuotta (R = rakennuksen ikä, J = järjestelmän ikä)			Tarkastusväli	Huoltoväli / kunnossapitojakso	
			Rasitusluokka 1 vaikea	2 normaali	3 kevyt	vuotta	vuotta	
	Savukaasupuhaltimet			15...20		12 kk	12 kk puhdistus, laakeriärien ja moottorin lämpötilan seuranta	
G12	Lämmönjakelu		Putket pysyvät ulkopuolelta pääsääntöisesti jatkuvasti märkinä tai allistuvat mekaaniselle rasitukselle	Pääsääntöisesti asennuspaikka on kuiva, putkiin ei kohdistu ulkopuolista kosteusrasitusta			Silmämääräinen tarkastus: tiiviyys, liitokset, kosteus	
G1211	Putkistot							Mahdollisten kiertonesteiden lisäaineiden soveltuvuus selvitettävä ja pitoisuutta tulee jatkuvasti seurata.
	Teräspanputket							
	- Lämmitysputkissa yleensä pienet putkikoot kierrellitöksiin, isommat hitsausliitoksiin, myös laippaliitoksia on käytetty. Vanhemmissa asennuksissa myös taivutettu pienempiä putkia.	Sisätiloissa		J/R		12 kk		
		Lattialämmitys, ...1970	Saavutettu	J/R				Vedeneristeen kunto ratkaisee.
		Eristyselementtiin (2- tai 4-putkielelementti) maahan asennetut putket		50...		12 kk		Salaojituksella, ulkoisella koseudella ja mekaanisella rasituksella merkitystä.
		Betonikanaalielementtiin maahan asennetut putket, ...1980	10...50	50...		12 kk		Salaojituksella, ulkoisella koseudella ja mekaanisella rasituksella merkitystä.
	Kupariputket							
	- Sisätiloissa vapaasti (muualla kuin kosketuksissa kiviaineisten rakennusmateriaalien kanssa)			50...		12 kk		Juotoksissa käytetyillä materiaaleilla ei ole merkitystä.
	- Betonissa paljaana (kivipohjaisten materiaalien ympäröimänä, muissa kuin alapohjarakenteissa)			40...		12 kk		
	- Betonissa muovipinnoitettuna			50...		12 kk		
	Muoviputket	1990...				12 kk		Diffuusiosuojattua. Lämpöaajeneminen rasittaa liitoksia.

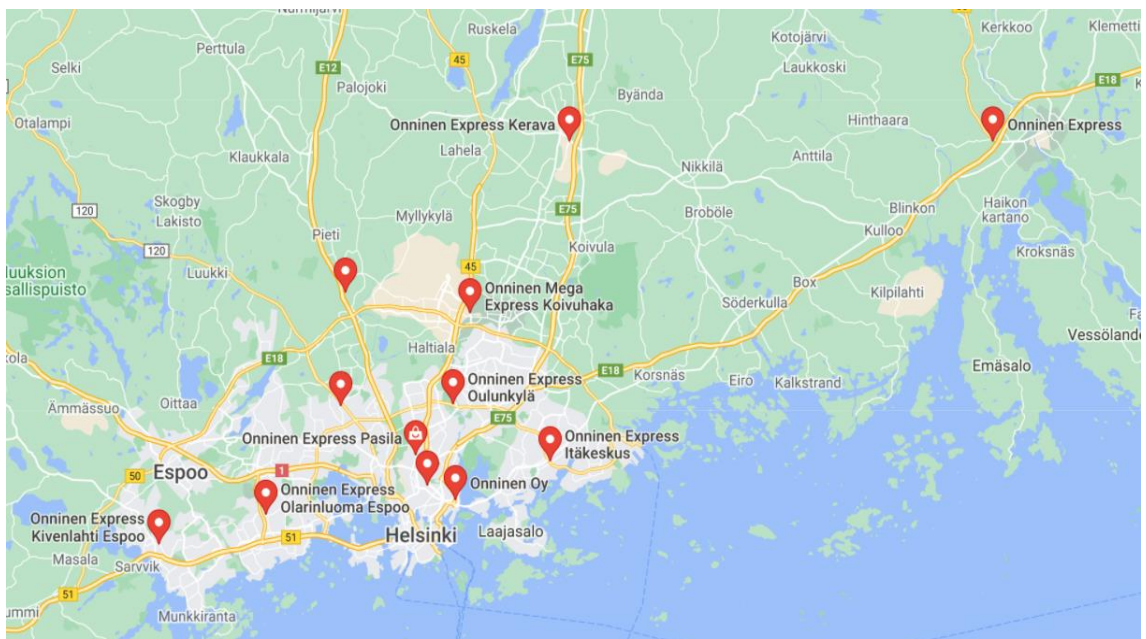
Kuva 5. Kiinteistön teknisten putkistojen käyttöiät ja kunnossapitojaksot (21, s.16).

Suomessa omakotitaloja on arviolta noin 1 050 000 tästä osuudesta 560 000 eli prosentteina 54 % sijaitsee alueilla, jotka kärsivät muuttotappiosta. Näillä alueilla kärsitään väestönkadosta, joka johtuu kaupungistumisesta. Tämä väestönkato vaikuttaa asuntojen kysyntään radikaalisti ja näin heijastuu samalla asuntojen hintoihin. Näillä alueilla, joissa kärsitään muuttotappiosta, asuntojen varallisuus ei myöskään kasva niin kuin kasvukyksissa tai kasvavissa kunnissa. Mikäli tarkastellaan näiden kaikkien edellä mainittujen

omakotitalojen korjaustarvetta, jaetaan koko korjaustarve eri alueiden omakotitalojen lukumäärän mukaan, josta saadaan muuttotappioalueelle omakotitalojen korjaustarpeeksi noin 2,5 miljardia euroa vuosittain. Näillä alueilla vastaavasti kerrostalojen korjaustarve on vain 750 miljoonaa euroa, koska asutokanta on pääasiassa omakotitalo-voittoista. Näillä väestönkadosta kärsivillä alueilla asuvat henkilöt ovat iältään yli 65-vuotiaita. (17)

Lähelle 65 vuotta oleva ikäluokka ei välttämättä ole kiinnostunut omakotitalojen korjauksesta. Yhteenvedon voidaan todeta, että aloittavan LVI-alan urakoitsijan kannattaakin harkita tarkasti yrityksen sijaintia. Mikäli haluaa urakoida uudistalojen parissa, on kannattavaa sijoittua yrityksen kanssa lähelle kasvukeskuksia, mistä on hyvät kulkuyhteydet ja LVI-alan tukkuliikkeet lähellä. Lisäksi uudisrakentamisen todennäköisyys on suurempi lähellä kasvukeskuksia.

Kuvasta 6 nähdään LVI-alan tukkuliike Onnisen sijoittuminen kartalla Helsingin seutukunnassa. Tästä kuvasta voidaan tarkastella mahdollisen yrityksen toimipaikan sijaintia, jos halutaan asettua yrityksen kanssa lähelle LVI-alan tukkuliikkeitä. Pääkaupunkiseudulla kuvan perusteella näyttäisi olevan Onnisen tukkuliikkeitä laajalti. (26)

Kuva 6. LVI-alan tukkuliike Onnisen sijainnit kartalla Helsingin seutukunnassa Google-haun tulokset. (26.)

2.4 LVI-alan työllisyystilanne

LVI-alalla työllisyystilanne on hyvä ja tämä näkyy myös alan koulutuspaikkoihin hakeutuvien nuorten hakijamäärissä. Suosio LVI-alan koulutukseen on noussut 2000-luvusta lähtien, joka näkyy koulutuksen aloituspaikkojen määrissä. Aloituspaikkojen määrät ovat nousseet alle tuhannesta lähelle 1500 aloituspaikkaa valtakunnallisesti. Suosion yksi syy on LVI-alan hyvä työllisyystilanne sekä alan kehittyminen viimeisen 20 vuoden aikana (20).

Suomessa korjausrakentamisen korkea taso on lisännyt etenkin työllisyyttä LVI-asenusalalla. Lisäksi uudisrakentamisen vilkastuminen työllistää LVI-alan osaajia. Työllisyystilanteen hyvästä tilanteesta kertoo myös rakennusalan työttömyyskassan tilastot, jossa työttömyysprosentti Uudellamaalla oli viime joulukuussa 4,8 % putkiasentajilla sekä LVI-alan eristäjillä. Työllisyystilanteen oletetaan pysyvän hyvällä tasolla (20).

Kuva 7 havainnollistaa LVI-alan rakentamisen tilannetta vuodelle 2021. Kuvasta voidaan todeta uudisrakentamisen laskevan kauttaaltaan hieman etenkin toimitila- ja liikerakentamisen puolella. Korjausrakentamisen puolella on havaittavissa pientä kasvua, mikä johtuu osittain ilmastotavoitteista. Kuvan mukaan ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on kohtalaista. Lisäksi urakoitsijat uskovat kannattavuuden laskevan hieman nykyisestään, tähän uskoo 2/5 LVI-alan teknisten urakoitsijoiden kyselyyn vastanneista LVI-alan urakoitsijoista. Kuvasta voidaan todeta työllisyyden olevan kuitenkin hyvällä tasolla, koska lomautettuna on vain 3 % ja henkilöstömäärän kasvuksi on ilmoitettu 1,7 %:lla.

Kuva 7. Talotekniikan-alan suhdannekatsaus ja koronapandemian vaikutus vuonna 2021 (1).

LVI-alan tekniset urakoitsijat ry:n teettämän suhdannekyselyn tuloksien perusteella on uudisrakentaminen laskussa rakentamisen osa-alueilla kaikkialla. Kyselyyn vastanneista vastaajista jopa 3/5 arvioi, että toimistojen ja liikerakennusten rakentaminen tulee vähemmän vuoden 2021 syksyä kohden mentäessä. Kyselyn perusteella asunto- sekä teollisuusrakentaminen pysyy tulevan puolen vuoden aikana ennallaan. Hienoista kasvua nähdään kuitenkin hieman julkisessa uudisrakentamisessa, mutta tämä tilanne vaihtelee suuresti maakunnittain. (1)

Koronarajoitukset ovat heijastuneet LVI-alan rakentamiseen muun muassa taloyhtiöiden suunnitelluiden korjaushankkeiden lykkäytymisellä. Suhdannekyselyyn vastanneet urakoitsijat suhtautuvat kuitenkin positiivisesti taloyhtiöiden kevään yhtiökokouksien päätöksentekokykyyn. Asuntokorjauksien kasvun suhteen ollaan selvästi positiivisemmalla kannalla. Kyselyyn vastanneista noin 30 prosenttia ennakoivat korjausrakentamisen alueella kasvua. Toimitusjohtaja Mika Hokkanen LVI-tekniset Urakoitsijat ry:stä uskoo korjausrakentamisessa olevan pientä kasvua, mutta tämä ei kuitenkaan saavuta hallituksen asettamia ilmastotavoitteita. Hänen mukaansa korjausrakentamisen määrän pitäisi tuplaantua, jotta tähän tavoitteeseen päästään. (1)

Negatiivisin arvio urakoitsijoiden puolelta korjausrakentamisen osalta on liiketiloiden sekä toimistoihin kohdistuvissa korjaushankkeissa. Kyselyn mukaan suunnittelijat uskovat urakoitsijoita enemmän toimistojen ja liiketiloihin kohdistuvien korjaushankkeiden määrän hienoiseen kasvuun. Enemmistö kyselyyn vastanneista uskoo kuitenkin julkisten tilojen korjausrakentamisen pysyvän ennallaan ainakin tulevat kuusi kuukautta. (1)

Yrityksien tilauskannoissa on suurta vaihtelua. Kyselyn mukaan noin 40 prosenttia vastaajista ilmoitti tilauskannan pysyneen ennallaan, ja vastaavasti noin 18 prosenttia ilmoitti tilauskannan kasvusta, verrattaessa yritysten työtilauksia syksyyn 2020. Tulevaisuuteen katsottaessa yli puolet yrittäjistä ennustaa tilauskannan pysyvän ennallaan ja kasvua ennakoii 16 prosenttia yrityksistä. Nämä 16 prosenttia ovat suurelta osin isoja yrityksiä. Täystyöllisyyttä tilauskantojen perusteella arvioidaan olevan isoissa yrityksissä noin puolen vuoden verran ja pienissä yrityksissä vastaavasti noin kolme kuukautta. (1)

Talotekniikka-ala työllistää hyvin tällä hetkellä. Työntekijöitä on lomautettuna noin kolme prosenttia. Käytännössä tämä tarkoittaa talotekniikan alalla olevan täystyöllisyys. Kyselyyn vastanneet ennustavat alalle jopa pientä työvoiman tarpeen kasvua tulevaan syksyyn 2021. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on kuitenkin vain kohtalaisella tasolla kyselyyn vastanneiden mukaan. (1)

Kustannuspaineet ovat kasvaneet pienillä talotekniikan-alan yrityksillä. Koronapandemia on vaikeuttanut selvästi talotekniikka-alan pienyrittäjien arkea. Syy ei kuitenkaan ole tilauskantojen heikentymisessä pelkästään vaan kasvaneissa kustannuksissa yrityksissä. Kustannuksia pienille yrityksille on aiheutunut COVID-19-testauksista, työntekijöiden sairaspoissaoloista ja suojainten hankinnoista. Koska talotekniikan urakoitsijat ovat aliste- tussa asemassa rakentamisen prosessissa on tämä näkynyt pitkittyneen pandemian aikana ylipitkittyneinä maksuaikoina. Tämänkaltaisen sopimuskumppaneiden hyväksikäyttö rakentamisessa aiheuttaa urakoitsijoille taloudellisia ongelmia kassavirrassa. Lisäksi tämä ilmenee muina toiminnallisina ongelmina LVI-alan yritystoiminnassa. (1)

Reilu kolmasosa kyselyyn vastanneista ei kuitenkaan usko COVID-19:n vaikuttaneen yrityksensä liikevaihtoon millään tavalla. Vastanneista 37 prosenttia veikkaa kuitenkin, että COVID-19 on vaikuttanut liikevaihdon laskuun vähäisessä määrin. Merkittävää laskua yrityksen liikevaihdossa epäilee vastanneista 18 prosenttia. (1)

Liiketoiminnan kannattavuuden osalta yrityksissä on vaihtelua havaittavissa. Tehdystä kyselytutkimuksesta ilmenee, että liiketoiminnan kannattavuus on laskenut kolmasosalla kyselyyn vastanneista yrityksistä. Vastanneista kuitenkin noin puolella on pysynyt liike-toiminta tavallisella tasolla. Liiketoiminnan kasvusta ilmoitti vastanneista 14 %. (1)

Isoilla työmailla on havaittu pelkoa COVID-19-tartunnan leviämisestä työntekijöiden keskuudessa. Pelko on johtanut joissain tapauksissa työtoimeksiannosta kieltäytymiseen. Näissä tapauksissa on koettu riskinä toimeksiantojen ottaminen, koska pelkona on ollut työmaan sulkeminen ja tästä johtuva urakan myöhästyminen. (1)

3 LVI-alan yrityksen perustaminen

Suomessa yrityksen perustaminen on tehty kohtalaisen helpoksi. Tarjolla on paljon tietoa yrityksen perustamisesta nopealla tiedon etsimisellä Googlen kautta. Aloittava yrittäjä voi hakea yrityksen perustamiseen tietoa esimerkiksi Yrityksen-perustaminen.net-sivusto kautta. Sivustolla on kattavasti tietoa esimerkiksi kirjanpidosta tai vaikka starttirahan hakemisesta. Yritystä perustettaessa on hyvä miettiä kilpailutilannetta kyseisellä alalla ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi suotavaa on myös perehtyä siihen, missä kyseisen toimialan yritykselle riittää kysyntää tarpeeksi. Näistä asioista kerron lisää seuraavassa.

Markkinatilannetta on hyvä selvittää ennen yrityksen perustamista, jotta aloittava yrittäjä saa jonkun näköisen käsityksen toimialan kilpailutilanteesta ja pystyy näin ennakoimaan sekä suuntaamaan oman yritystoimintansa paremmin. Markkinatilanteen selvittämisellä yrittäjä voi selvittää, onko yritykselle tilaa markkinoilla. Yrittäjällä tulee olla markkinatuntemusta, jotta hän pystyy tarjoamaan oikeanlaista palvelua, sekä tarvittava tieto tuotteiden oikeaan hinnoitteluun. (19) Markkinatilanteen selvittämisen esimerkki on luvussa kaksi, toki markkinatilannetta voi selvittää vielä paljon syvemmin, mutta johonkin kohtaan on hyvä vetää raja markkinatilanteen selvittämisen suhteen.

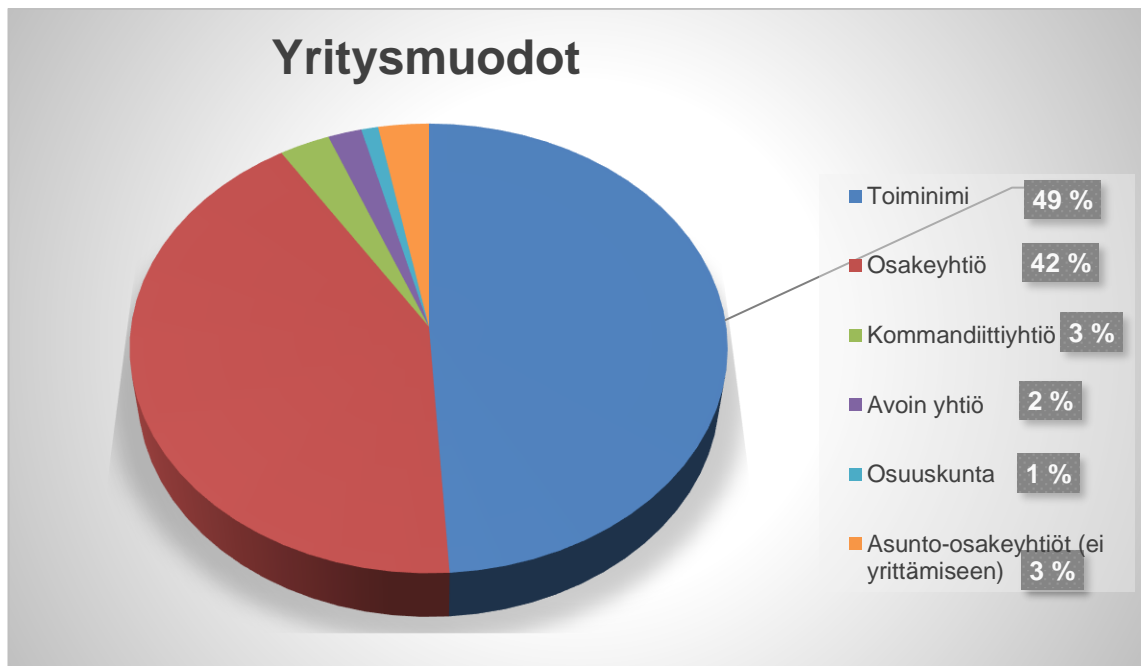
Aloittavan LVI-alan yrittäjän on syytä varautua tuleviin haasteisiin yrittäjyydessä. Syytä on miettiä tarkoin esimerkiksi yrityksen toimipaikan sijaintia ja mahdollista yrityksen asiakasuntaa ajatellen. Mikäli on perustamassa yritystä yksin, on mietittävä myös, minkä

suuruisia työtehtäviä on valmis toteuttamaan. Työkokemukseni pohjautuu pitkälti pientalojen LVI-urakointiin, josta minulla on noin yhdeksän vuoden työkokemus. Tämän kokemuksen perusteella sekä selvittelyn perusteella voin todeta esimerkkinä, että mies ja Hiace tyyppinen LVI-asennuspalveluita tarjoava yritys pystyy toteuttamaan kokoluokaltaan yhden omakotitalon suuruisia työmaita. Mikäli yritys on kokoluokaltaan suurempi, esimerkiksi noin 15–20 henkilöä työllistävä LVI-urakointiliike, on yrityksen mahdollista toteuttaa esimerkiksi linjasaneerauksia kerrostaloihin. Linjasaneeraushanke vaatii tiukkaa aikataulutusta ja riittävää työvoimaa, jotta urakka voidaan toteuttaa näistä syistä eivät pienet LVI-alan urakoitsijat pysty toteuttamaan tämän kokoluokan urakointia.

3.1 Yritysmuodot

Yritysmuotoja Suomessa ovat toiminimi, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta ja kevytyrittäjyys. Yritystä perustettaessa on suositeltavaa perehtyä tarkasti yrittäjyyteen ja valita itselleen sopiva yritysmuoto. Perustamisessa voi käyttää apuna esimerkiksi eri yritysneuvontaa antavia palveluita, joista on saatavilla lisää tietoa eri yritysmuodoista. Yritysneuvonnan kautta aloittava yrittäjä pystyy helposti päättämään mikä hänelle olisi sopiva yritysmuoto tai vaihtoehtoisesti aloittava yrittäjä voi etsiä tietoa eri yritysmuodoista kirjallisuuden kautta. (4)

Kuva 8 havainnollistaa yritysten jakautumisen prosentuaalisesti Suomessa. Tällä hetkellä Suomessa siis ylivoimaisesti yleisimmät yritysmuodot ovat osakeyhtiö ja toiminimi. Toiminimi on kaikista yritysmuodoista kevyin ja helpoin organisoida tämän takia toiminimi yritysmuotona soveltuukin hyvin yrittäjälle, joka ei kaipaa muita perustajia yritystoimintaansa. Suuremmassa liiketoiminnassa toiminimen yritysmuoto ei ole kannattavaa, koska verotusaste nousee nopeasti ja toiminnan riskit myös kasvavat. Yritystä perustettaessa on tiedostettava, minkälainen yrityksen strategia tulee olemaan ja minkälaiseen toimintaan yritys tähtää. Useamman henkilön kanssa yritystä perustettaessa on osakeyhtiö parasvaihtoehto, etenkin jos yrityksen suunnitelmissa on suuremman liiketoiminnan tavoittelu. Osakeyhtiöllä pystytään rajaamaan yrittäjien riskit. Tästä syystä osakeyhtiö on kätevämpi kasvuhakuiseseen liiketoimintaan, sekä rahoitusta vaativaan yrittämiseen. (4)

Kuva 8. Yritysmuotojen jakautuminen Suomessa (4).

3.2 Osakeyhtiö

Osakeyhtiössä omistuspohja perustuu yhtiön osakkeisiin eli yrityksen osuuksiin. Yrityksen omistajilla olevan osakkeiden määrän perusteella määritellään omistajien päätäntävalta, omistusosuus, sekä velvollisuus ja riskit rahallisesti yritystoiminnassa. Osakeyhtiö on toimivaltainen oma oikeushenkilönsä, eikä yhtiömuoto ole henkilöyhtiö niin kuin esimerkiksi toiminimi. Osakeyhtiössä on mahdollista ottaa yrityksen nimiin velkoja ja muita sitoumuksia, eivätkä yhtiön osakkaat ole itse henkilökohtaisesti vastuussa veloista. Omistajien sitoutuminen osakeyhtiössä rajoittuu sijoitettuun pääomaan, joka on yrityksessä osakepääomana. (4)

Yhtiömuotona osakeyhtiö on hyvä vaihtoehto, jos liiketoiminnalla tavoitellaan määrätietoista kasvua ja varsinkin haluttaessa rahoittaa yhtiön toimintaa myymällä osuuksia osakeyhtiöstä. Muissa yhtiömuodoissa ei ole lähtökohtaisesti mahdollista rahoittaa yhtiön toimintaa myymällä osuuksia yhtiöstä. Osakeyhtiö on tarkoitettu rajaamaan omistajien riskiä ja samalla luontevin vaihtoehto hieman riskisempään kasvuhakuiseseen liiketoimintaan. Yhtiömuotona osakeyhtiö on hyvä vaihtoehto yrittäjille, jotka haluavat perustaa yri-

tyksen useamman henkilön kesken. Suuremmalla liikevaihdolla toimivalle yksityisyrittäjälle osakeyhtiö sopii myös hyvin. Perustamiskustannukset osakeyhtiölle verkossa on 275 euroa ja paperilla tehtävänä ilmoituksena 380 euroa. Vuonna 2019 osakeyhtiön perustaminen vaati vielä osakepääomaa 2 500 euroa aloittavalta yrittäjältä, mutta tämä vaatimus on poistunut 1.7.2019. Osakeyhtiön perustaminen onnistuu siis nykypäivänä pelkällä PRH:n käsittelymaksulla. (4)

3.3 Liiketoimintasuunnitelma

Liiketoimintasuunnitelmalla tarkoitetaan yritystoiminnan kokonaisvaltaista suunnitelmaa. Tarkoituksena liiketoimintasuunnitelmassa on pyrkiä analysoimaan, perustelemaan ja täsmentämään tulevan yrittäjän liikeideaa. Hyvin tehty liiketoimintasuunnitelma toimii yritystoiminnan perustana, sekä ohjeistuksena yritystoimintaa aloittaessa. Etenemisjärjestys lähtee usein liikkeelle yritysideoista, liikeideoista, ja tämän jälkeen aloitetaan tekemään liiketoimintasuunnitelmaa. Kuvassa 9 on havainnollistettu liiketoimintasuunnitelman etenemisjärjestys askel askeleelta. (7, s. 24.)

Kuva 9. Etenemisjärjestys kohti liiketoimintasuunnitelmaa (7).

Liiketoimintasuunnitelma palvelee ennen kaikkea yrittäjää itseään. Suunnitelman avulla pystytään paremmin ohjaamaan yrityksen toimintaa ja seuraamaan, mihin suuntaan ollaan yritystoiminnassa menossa. Liiketoimintasuunnitelman laatiminen on osittain myös tulevia yritystoiminnan rahoittajia varten osoitus liiketoiminnan kannattavuudesta. Suunnitelmaa tarvitaan esimerkiksi haettaessa pankista lainaa, starttirahaa tai muita mahdollisia tukia yritystoimintaan (7, s. 24.)

Liiketoimintasuunnitelma sisältää ainakin seuraavat asiat:

- yrityksen liikeidean
- tuotteet ja palvelut, joita lähdetään tarjoamaan
- asiakaskunnan tai mahdolliset asiakkaat
- yrityksen toimintatapa
- tulevaisuuden vision
- toimialan ja markkinatilanteen
- yrityksen kilpailijat
- yritystoiminnan laskelmat ja lisätiedot (7, s. 25).

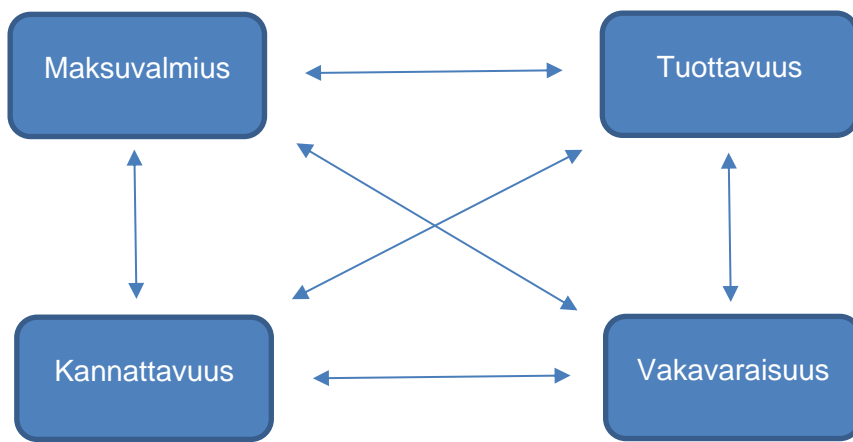
Liiketoimintasuunnitelman tarkoituksena on laatia suunnitelma omalle liikeidealle, sekä tueksi yritystoiminnan käynnistämiseksi. Suunnitelma on kirjallinen esitys, jossa tarkoituksena on kuvata yritystoiminnan eri osa-alueet. Aloittavalla yrityksellä liitetöimintasuunnitelmassa yritysidea on tarkoitus tarkentaa tulevaa yritystoimintaa ajatellen yksityiskohtaiseksi suunnitelmaksi. (6)

Menestyvällä yrityksellä lähtökohtana on huolellinen suunnittelu, ja tästä syystä liiketoimintasuunnitelma on suunnittelun perusta. Suunniteltaessa asiat huolellisesti aloittavan yrittäjän yllätysten mahdollisuus on vähäisempi. Liiketoimintasuunnitelma antaa aloittavalle yrittäjälle käsityksen yritystoiminnan kannattavuudesta, sekä tulevaisuuden näkymistä. Tästä syystä taloudelliset laskelmat ovat olennainen osa liiketoimintasuunnitelmaa. (6)

Liiketoimintasuunnitelman laajuutta ei ole erikseen määritelty, mutta siihen olisi hyvä sisällyttää tärkeimmät yritystoimintaan liittyvät asiat. Suunnitelman ei kuitenkaan ole hyvä olla liian laaja kokonaisuus eikä toisaalta liian suppea. Liian laaja liiketoimintasuunnitelma saattaa sisältää epäolennaista asiaa tai asioita on kerrottu tarpeettoman monimutkaisesti. Liiketoimintasuunnitelman ollessa suppea on suunnitelmat yleensä tehty vain pintapuolisesti, jolloin ulkopuolinen ihminen eikä alkava yrittäjä saa järkevää käsitystä yritystoiminnasta. Suunnitelmien tulisikin olla tarpeeksi kattavat, mutta kuitenkin selkeät ja hyvin tiivistetyt. (6)

3.4 Taloussuunnitelma

Yrityksiä arvioidaan niiden kannattavuuden ja maksuvalmiuden perusteella. Sidosryhmistä eritoten rahoittajat, yrityslainojen myöntäjät, mahdolliset sijoittajat, sekä asiakkaat ja tavaroiden toimittajat arvioivat yrityksiä tuottavuuden, kannattavuuden, vakavaraisuuden, sekä maksuvalmiuden perusteella. Näiden kaikkien tekijöiden summasta saadaan kuva yrityksen taloudellisesta tilanteesta ja suorituskyvystä. Näihin asioihin on syytä paneutua, kun suunnitellaan yritystoiminnan rahoittamista. (7, s. 24.) Kuvasta 10 nähdään yrityksen talouden tärkeimmät tekijät.

Kuva 10. Yrityksen talouden tärkeimmät tekijät (7).

Yrityksen talouden tärkeimmät tekijät, jotka ovat yrityksen maksuvalmius, tuottavuus, kannattavuus ja vakavaraisuus. Maksuvalmius eli likviditeetti tarkoittaa yrityksen käytössä olevaa rahaa. Maksuvalmiudella pystytään toteamaan, riittääkö yrityksen rahat kulujen kattamiseen. Vaikka yritystoiminta olisi kannattavaa, voi yritystoiminnassa tulla aikoja, jolloin maksuvalmiuden kanssa saattaa tulla ongelmia. LVI-alan urakointiliikkeen yrittäjän suurimmat maksut koostuvat LVI-tukkujen ostolaskuista, asentajien palkkakuiluista, polttoainekustannuksista ja mahdollisista velkojen lyhennyksistä, jotka voivat koostua esimerkiksi toimitiloihin sijoitetusta pääomasta tai esimerkiksi huoltoautojen hankinnoista. Yritystoiminnassa tulee lisäksi varautua ennakkoveroihin. (7, s. 70.)

LVI-alan yrityksen maksuvalmiuteen vaikuttaa asiakkaiden laskujen maksaminen ajallaan. Laskujen maksua voidaan tehostaa viivästyskorolla, jotta kassavirta pysyisi tasai-

senä. Yritystoiminnassa rahankierto tulisi olla tasaista, jotta yritystoiminta on kannattavaa. Aloittavan LVI-alan urakointiliikkeen yrittäjän ei kannata sitoa rahaa LVI-osiin, jotka varastoidaan toimitiloihin. Suositeltavaa yritystoiminnan alkuvaiheessa on pitää investoinnit maltillisina, jotta yrityksen kassassa on varallisuutta. Hyvät asiakassuhteet ja alennukset voivat vaikuttaa asiakkaiden ostopäätökseen ja käyttäytymiseen. Täytyy kuitenkin muistaa, että pienikin alennus vaatii myynnin lisäystä, jotta saadaan katettua annetut alennukset asiakkaille. (7, s. 70.)

Yritysten tuottavuutta arvioidaan tuotoksen suhteena, kuinka paljon täytyy panostaa, jotta saavutetaan ajallisesti jokin tuotos. Tavallaan tuottavuus on suhdeluku, josta pystytään pääättelemään, kuinka tehokkaasti tuotantoa käytetään. Tuottavuus rakennusalalla kertoo, kuinka hyvinä suunnittelu, työnjohtaminen ja työn toteuttaminen pystytään organisoimaan tehokkaasti. Kannattava liiketoiminta ja hyvä tuottavuus ovat kuitenkin kaksi eri asiaa, mikä on aloittavan yrittäjän hyvä muistaa. Tästä esimerkkinä ilmanvaihtokoneita valmistava yritys voi ajatella, että ilmalämpöpumppujen myynti tulee nousemaan tulevana kesänä ja yritys valmistaa koneita varastoon suuren määrän, mutta kesästä tuleekin kylmä ja tuotteiden myynti romahtaa. Tavallaan yrityksen toiminta on näin tehokasta ja tuottavaa, mutta ei kuitenkaan kannattavaa. Yritystoiminnassa kannattaakin olla tarkkana, että tavaraa ei jäisi varastoon suuria määriä virheellisten arvioiden takia. (7, s. 71.)

Vakavaraisuusaste eli toisin sanoen yrityksen omavaraisuusaste kertoo yrityksen taloudellisesta tilanteesta keskeisesti. Yrityksen vakavaraisuus merkitsee sitä, että yritys ei ole ottanut liikaa velkaa yritystoimintaa varten. Mikäli yritys ottaa liikaa velkaa, tämä tarkoittaa omavaraisuusasteen laskemista ja yrityksen velkaantumisen lisääntymistä. Alkuvaiheessa aloittavan LVI-alan yrityksen ei ole hyvä velkaantua liikaa, jotta pystytään välttämään rahoitusriskit. Liiallisella velkaantumisella voidaan helposti ajautua velkakierteen johtuen lainojen lyhennyksestä ja korkoihin menevästä rahasta. (7, s. 70.)

Kannattavuudella tarkoitetaan, että yrityksellä on enemmän tuloja verrattaessa menoihin. Aloittavalla LVI-alan yrittäjällä voi yrityksen alkuvaiheessa olla yritystoiminta tappiollista ensimmäiset kaksi vuotta, koska yrityksellä on maksettavanaan investointikuluja sekä kehityskustannuksia. Pitkän aikavälin tavoitteena tulee kuitenkin aina olla liiketoiminnan kannattavuus, koska sillä pystytään mahdollistamaan työpaikkojen luominen ja yritystoiminnan jatkuvuus. (5, s. 70.)

Aloittavan yrittäjän kannattaa laskea yhteen kaikki yritystoiminnasta aiheutuvat kustannukset ja menot. Laskettaessa kustannuksia yhteen pystytään toteamaan, kuinka paljon tarvitaan myyntiä vähintään, jotta liiketoiminta olisi kannattavaa. Yleisesti yritystoiminnassa, kun pyritään kasvattamaan liiketoiminnan kannattavuutta, ryhdytään samalla kasvattamaan liiketoiminnan myyntiä. Kuitenkin joissain tapauksissa voi olla viisasta leikata liiketoiminnan menoja, jotta saadaan kannattavuutta parannettua. LVI-alan yrittäjän on kuitenkin syytä seurata yritystoiminnan kannattavuutta jatkuvasti, koska tilinpäätöksestä saadaan tulokset vasta tilikauden päätyttyä. (5, s. 70.)

LVI-alan yritystä perustettaessa on syytä kiinnittää huomiota budjetin laatimiseen. Tällä tarkoitetaan arviota tulevista tuloista ja menoista yrityksessä. Budjetin laatimisella pystytään seuraamaan yrityksen kannattavuutta. Tietyin ajanjaksoin on syytä seurata tuloja ja menoja sekä verrata näitä luotuun budjettiin. Lisäksi laatiessa budjettia on kiinnitettävä huomiota tarjottujen palveluiden ja tuotteiden laatuun sekä asiakkaiden odotuksiin. (7, s. 72.)

Yritystä perustettaessa kuluja voi syntyä seuraavista asioista:

- maksu rekisteröitymisestä kaupparekisteriin
- uuden idean suojauskustannukset
- toimitilan vuokrauksesta syntyvät kustannukset ja vuokranvakuus
- mahdolliset remontointikustannukset uusissa toimitiloissa
- toimitilojen kalustamisen kustannukset ja koneet
- LVI-asennustöiden työvälineet ja koneet
- tietotekniikka ohjelmistoinen sekä tulostuslaitteisto
- mainostamisesta ja markkinoinnista aiheutuvat kustannukset
- muut arvaamattomat kustannukset (7, s. 73).

Yritystoiminnan pyörittämisestä syntyviä kustannuksia ovat

- vuokra toimitilasta
- sähkölaskut
- syntyvät kulut yhteyksistä: internet, puhelinlaskut ja postituskulut
- LVI-materiaalien ja tarvikkeiden kustannukset

- tavaroiden ja työkalujen varastoinnin kustannukset
- kuljetus ja huoltoauto kustannukset
- palkkakustannukset ja niiden sivukulut
- henkilöstön vakuutusmaksut ja tavaroiden vakuuttamisen kulut
- työvälineistä ja autojen kulumisesta aiheutuvat kustannukset
- markkinoinninkulut
- yrityksen ylläpito ja siivouskustannukset
- verot
- mahdollisten lainojen lyhennykset ja korot. (7, s. 73.)

Yrityksen on pystyttävä maksamaan nämä kustannukset tilanteesta riippuen säännöllisesti. Tulorahoitukseksi kutsutaan rahaa, joka jää jäljelle säännöllisten menojen jälkeen. Yritys voi käyttää parhaalla katsomallaan tavalla menojen jälkeiset rahat esimerkiksi sijoittamalla tai investoimalla uusiin työvälineisiin (7, s. 73).

3.4.1 Yrittäjän tavoitekatteen asettaminen

Yrittäjänä ansaitset tulosi eli palkkion yrittäjäriskillesi asiakkaan maksamasta katteesta. Kate muodostuu asiakkaan maksaman hinnan ja tuotantokustannusten erotuksesta. Aloilla, joissa on kova kilpailu, sekä iso volyyymi, kateprosentti saattaa olla vain muutamia prosentteja. Pienissä yrityksissä on suositeltavaa saada katteeksi vähintään 30–80 prosenttia. Määritellessä omaa tavoitekatetta yritykselle tulisi miettiä, millaista tulosta haluat tehdä omalla työlläsi ja miten hinnoittelet oman riskisi. Tässä tulee ottaa huomioon oma ajankäyttö sekä vapaa-aika. Suurimmat virheet tapahtuvat, kun hinnoittelussa ei oteta huomioon yritystoiminnassa vaadittavia muita kustannuksia. Näitä kustannuksia syntyy esimerkiksi markkinoinnin, itsensä kehittämisen, myynnin, lomien sekä johtamisen ja taloudenhoidon kustannuksista. Tavoitepalkka tulisi määritellä niin, että se saavutetaan enintään puolen kuukauden työllä, jotta yrittäjälle itselleen jäisi enemmän aikaa yritystoiminnan kehittämiseen. (7, s. 39.) Seuraavaksi käyn läpi esimerkin, jossa määritellään tavoitepalkka 2 000 euron mukaisesti.

Asetetaan tavoitepalkaksi 2 000 euroa

Sivukulut $0,5 * 2\ 000$ euroa = 1 000 euroa

Yhteensä: 3 000 euroa

Kuukaudessa myytäviä työpäiviä tulisi tällä perusteella 10 pv

Työtunteja kertyisi 7 h/pv

Tavoitetuntihinta lasketaan seuraavanlaisesti:

$$\frac{3000 \text{ eur}}{\frac{10 \text{ pv}}{7 \text{ h}}} = 42,85 \text{ euroa} / \text{Tunti}$$

Yrittäjän halutessa pitää normaali kuukauden mittainen loma tulisi tämä huomioida laskutuksessa tuntihinnan korotuksella. Tämä voidaan laskea seuraavalla kaavalla:

Asetettu tavoitepalkka sivukustannuksineen on 3 000 euroa

Tavoitepalkka sivukuluineen on asetettu 3 000 euroa

Vuositulot 12 kk x 3 000 euroa = 36 000 euroa

Yhden kuukauden ollessa lomakuukausi laskenta tapahtuu seuraavanlaisesti:

$$\frac{3600}{11 \text{ kk}} = 3273 \text{ euroa}$$

Kuukaudessa myytäviä työpäiviä 10 pv

Työtunteja 7 h/pv

Tavoitetuntihinnan muodostuminen:

$$\frac{3273 \text{ eur}}{\frac{10 \text{ pv}}{7 \text{ h}}} = 46,75 \text{ euroa} / \text{Tunti}$$

3.4.2 Starttiraha

Starttiraha on tarkoitettu aloittavan yrittäjän toimeentulon turvaamiseksi. Starttirahan suuruus vuonna 2021 on 33,66 euroa päivää kohden. Tukea maksetaan yrittäjälle enintään viideltä päivältä viikossa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tukea maksetaan oletuilta työpäiviltä. Tuki on suuruudeltaan reilu 700 euroa kuukaudessa bruttona, eli summasta miinustetaan verojen osuus pois. (8)

Vuoden 2020 puolella aloittaneen yrittäjän on mahdollista saada pidennettyä starttirahaa, joka on pituudeltaan 18 kuukautta. Tämä muutos on tullut voimaan koronavirustilanteen takia. Muutos ei kuitenkaan koske yrittäjiä, jotka ovat aloittaneet yritystoimintansa vuoden 2021 puolella. TE-palvelut edellyttävät starttirahan hakemisessa seuraavia liitteitä:

- Yrityksen liiketoimintasuunnitelma.
- Yrityksen kannattavuuslaskelmat.
- Verovelkatodistus (ei saa olla yli kolmea kuukautta vanhempi).
- Lainalupaus pankilta, mikäli liiketoiminta edellyttää ulkopuolista rahoitusta (8.)

Starttirahan hakemisen edellytyksenä on hakijan täytettävä tiettyjä ehtoja. Hakijan on oltava kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtyvä henkilö, eli käytännössä lähdet pois palkkatyöstäsi yrittäjäksi, olet työtön työnhakija tai olet opiskelija. Voit myös olla sivutoiminen yrittäjä, joka on päättänyt laajentaa yritystoimintaansa päätoimiseksi. Starttirahan hakuprosessin aikana TE-palvelut selvittää, soveltuuko tuen hakija yrittäjyyteen. Tästä syystä hakuprosessiin kuuluu usein jonkinlainen koulutus yrittäjäksi, joka on käytävä ennen starttirahan hakemista. TE-palvelut ei kuitenkaan kurssita turhaan aloittavaa yrittäjää, jos tuen hakija kykenee osoittamaan, on tietoinen siitä mihin on ryhtymässä (8).

3.4.3 Markkinointisuunnitelma

Markkinointi lyhkäisyydessään tarkoittaa yrityksen toimenpiteitä jo olemassa olevia asiakkaita sekä tulevia mahdollisia asiakkaita varten. Mikäli markkinoinnissa onnistutaan, saadaan sillä asiakkaat ostamaan yrityksen tuotteita ja näin muodostuu tulovirtaa yritykselle. (7, s. 114.)

Suunniteltaessa markkinointisuunnitelmaa yritykselle, tulisi kiinnittää huomiota erityisesti kohderyhmän valintaan. Lisäksi on tärkeä huomioida hinnoittelussa yrityksen tarjoamat tuotteet, joihin vaikuttavina tekijöinä on esimerkiksi työn laatu, asiakkaan saama arvo tehdystä työstä tai tuotteesta, syntyvät kustannukset tarjotusta palvelusta sekä vallitseva kilpailutilanne (7, s. 114).

Asetetut tavoitteet markkinoinnille määrällisesti ovat

- LVI-alan tuotteiden myyntimäärä
- myynnistä saatu tulos
- yrityksen asiakkaiden määrä
- markkinaosuus (7, s. 115).

Laadulliset tavoitteet markkinoinnissa ovat

- yrityksestä syntyvä positiivinen mielikuva
- tarjotun tuotteen sekä tunnettavuuden lisääntyminen
- yrityksen toiminnan kehittäminen
- asiakasuskollisuuden luominen (7, s. 115).

LVI-alan urakointiliikkeen perustamisessa on syytä pyrkiä miettimään myös mainontaa. Tavallaan yritystä perustettaessa on hyvä miettiä, mistä mahdolliset asiakkaat löytävät uuden vasta perustetun yrityksen. Välttämättä yrityksen löytäminen ei vielä riitä asiakkaille, vaan heidät pitää pystyä vakuuttamaan, että yrityksen tarjoamat palvelut ovat laadullisesti hyvät sekä hintataso on kohdallaan (7, s. 114).

Mainonnassa voidaan käyttää

- lehti-ilmoitusta (paikallislehdet, LVI-alan lehdet, päivälehdet, aikakauslehdet)
- erityyppisiä esitteitä mainontaan tai tuoteluetteloita
- yrityksen kortteja, kirjeitä tai lehtiä
- valomainoksia yrityksen julkisivussa, mainoksia yrityksen huoltoautoissa tai kilvissä
- internetkotisivuja yritykselle, radiomainontaa tai television kautta mainontaa (7, s. 120).

Nykypäivänä nopein ja suosituin tapa tiedottaa yrityksen palveluista ja toiminnasta asiakkaille on yrityksen kotisivujen kautta. Yrityksen kotisivut on mahdollista tehdä joko itse tai käyttää kotisivujen luomiseen ammattilaisen apua. Valmiita pohjia kotisivujen luomiseen on saatavilla edullisesti. Yrityksen kotisivujen ollessa riittävän selkeät antaa se ulkopuoliselle luotettavan vaikutelman yrityksestä. (5, s. 114.)

Yrityksen verkkosivuilla tulisi olla ainakin nämä tiedot:

- yhteystiedot yrityksestä
- esittely yrityksestä
- tarjottavien palveluiden ja tuotteiden esittely
- hintatiedot, jos ne halutaan ilmoittaa (7, s. 123).

Yrityksen kotisivujen on hyvä olla yhdenmukainen yrityksen muun jaettavan materiaalin kanssa esimerkiksi kirjeiden, laskutuksessa käytettävien lomakkeiden, yrityksen kuorten ja mahdollisten esitteiden. Kotisivuja suunniteltaessa on syytä valita rakenteeltaan selkaiset sivut, että niitä on mahdollista päivittää tarpeen vaatiessa. Mikäli halutaan ammatillaisen luovan yritykselle kotisivut, on syytä valita tarkkaan asiantunteva yritys ja varmistua yrityksen hinnoittelusta. (5, s. 114.)

4 Yrittäjän lakisääteiset velvoitteet ja vastuut

Aloittavan yrittäjän on syytä ennen yritystoiminnan aloittamista selvittää yrittäjän velvollisuudet ja vastuut ongelmien välttämiseksi. Aloitettaessa yritystoimintaa ensimmäisenä tulisi selvittää, tarvitaanko yritystoiminnalle lupa ja onko tarpeellista tehdä viranomaiselle ilmoitus yritystoiminnan aloittamisesta. Mikäli erillistä lupaa yritystoiminnan käynnistämiseen ei vaadita tulee, aloittavan yrittäjän joka tapauksessa tehdä ilmoitus Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteriin. (9)

4.1 Yrittäjän velvoitteet

Seuraavaksi alempana on listattuna yrittäjän velvoitteita, perustamisen, arvonlisäveron, yrityksen tuloveron, henkilökohtaisen veron, kirjanpidon, työnantajan velvoitteiden, vakuutuksien, työntekijöiden perehdytyksen ja viimeisenä yritystoiminnan jatkuvuuden osalta. Yrittäjän tulee täyttää yritystoiminnassaan ainakin alla mainitun listauksen mukaiset velvoitteet. Näistä velvoitteista lisää tietoa listauksessa. Lisäksi listauksen jälkeen kerrotaan vielä hieman tarkemmin eläkevakuudesta ja ennakkoperintärekisteristä luvussa 4.2 Yrittäjän eläkevakuutus tarkemmin sekä luvussa 4.3 Ennakkoperintärekisteri ja sen tarkoitus yrittämisessä.

4.1.1 Perustaminen

Ensimmäisenä tulee huolehtia yrityksen perustamisesta asianmukaisella tavalla. Yritys on siis perustettu, ilmoitettu patenti- ja rekisterihallitukseen ja yrityksen perustamisen tiedot on ilmoitettu verohallintoon. Heinäkuussa 2019 on helpotettu osakeyhtiönperustamista niin, että perustaminen on mahdollista ilman osakepääoman maksua. Näin pystytään nopeuttamaan osakeyhtiön perustamista. Osakeyhtiön perustamisen voi tehdä verkossa ja osakepääoman maksusta ei tarvitse olla erikseen nähtävillä maksukuittia. (24)

4.1.2 Arvonlisäverot

Yrityksen perustamisen jälkeen sekä verohallinnon rekistereihin tehdyn ilmoituksen jälkeen yritys on arvonlisäverovelvollinen, mikäli toiminta on siis luonteeltaan arvonlisäverollista. Arvonlisäverot voi maksaa suoraan verottajalle Omavero-palveluiden kautta tai yrityksen taloudenhallintaohjelmistojen kautta. (24)

Arvonlisäveroa maksetaan joko kuukausittain, kvartaaleittain tai kerran vuodessa. Veron maksaminen riippuu yrityksen liikevaihdosta, mikäli yrityksen liikevaihto on 30 000 euroa vuodessa, voi arvonlisäveron ilmoittaa maksavansa kerran vuodessa. Mikäli liikevaihto on enimmillään 100 000 euroa vuodessa, tulevat verot maksettavaksi kvartaaleittain tätä suuremman liikevaihdon yrityksissä arvonlisäverot maksetaan kuukausittain. (24)

Tuotteen tarjoaja tai myyjä ei ole alv-verovelvollinen, jos tilikauden liikevaihto on enimmillään 15 000 euroa. Pienyrityksiä tukien ja hallinnollisten velvoitteiden keventämisen syistä alv-verovelvollisuuden alarajaa nostetaan 10 000 eurosta korottaen 15 000 euroon. Lakimuutos on tullut voimaan 2021 vuoden alusta lähtien. Tässä poikkeuksena on tapaus, jossa myyjä itse omalla ilmoituksellaan haluaa ilmoittautua verovelvolliseksi. (11)

4.1.3 Yritystulovero

Tuloveroa maksetaan yrityksen verotettavasta tuloksesta. Veroa maksetaan ympärivuoden ennakoveroina ja vuoden lopussa tasataan tuloverot verovuoden päättymisen jälkeen. Uusien yritysten ennakoverot arvioidaan ensimmäisenä vuotena. Yrittäjälle tär-

keätä on seurata, toteutuuko yrityksen toiminnan laajuus ennakoidulla tavalla. Ennakoverojen maksuun on mahdollista hakea muutosta, mikäli ennakoverojen suuruus on määritelty liian suureksi toteutuneeseen tulokseen nähden (24).

4.1.4 Henkilökohtaiset verot

Yrittäjä maksaa henkilökohtaista tuloveroa, mikäli hän päättää nostaa yrityksestä palkkaa itselleen. Yrittäjän nostamasta palkasta menevät verot maksuun samalla tavalla kuin muilla palkansaajilla. Mikäli yrittäjä nostaa itselleen osinkoja, on hänen maksettava verot myös niistä henkilökohtaisessa verotuksessa (24).

4.1.5 Kirjanpito

Lakisääteisenä veloitteena yrittäjällä on kirjanpidollinen velvoite. Laki velvoittaa yrittäjää pitämään kirjanpitoa sekä hoitamaan taloutta kirjanpitolaissa asetetulla ja määritellyllä tavalla. Kirjanpidon tulee olla jatkuvaa ja lisäksi yrittäjän tulee hoitaa tilinpäätökset. Osa-
keyhtiöissä tulee myös järjestää hallituksen kokoukset ja dokumentoida nämä. (24)

4.1.6 Työnantajavelvoitteet

Mikäli yrityksessä on henkilökuntaa, kasvavat yrityksen velvoitteet työnantajavelvoitteilla. Työnantaja on velvollinen maksamaan palkkaa työntekijälle, ja työnantaja on myös velvollinen maksamaan tästä sivukulut, kuten sosiaaliturvamaksut, ennakonpidätykset ja lakisääteisten palkkojen sivukustannukset. Palkanmaksajan tulee tehdä lisäksi tulorekisteri-ilmoitus palkanmaksusta. Vaikka työnantaja ei maksaisi palkkaa työstä, on yrittäjällä silti ilmoitusvelvollisuus työnantajarekisteriin. (24)

4.1.7 Vakuutukset

Yrityksellä tulee olla vähintäänkin lakisääteiset vakuutukset kunnossa. YEL-vakuutus eli yrittäjän eläkevakuutus on lakisääteinen. Mikäli yrittäjä on 18–67-vuotias ja saa yritystoiminnasta tuloa vähintäänkin 8 063,57 euroa vuotta kohden, on yrittäjän otettava toiminnalleen yrittäjän eläkevakuutus. Yrittäjät maksavat usein itselleen vain minimieläkettä,

mutta se ei riitä kattamaan riittävän suuruista eläkettä yrittäjälle. Eläkkeen taso on riittävän ajoissa syytä määritellä laskemalla. (24)

Yrityksellä ollessa työntekijöitä tulee yrittäjän huolehtia työntekijöiden eläke-, työttömyys- turva- ja sosiaaliturvamaksuista. Työntekijöille on otettava eläkevakuutus sekä tapatur- mavakuutus, johon sisältyy ryhmähenkivakuutus ja työttömyysvakuutus. Lisäksi voi olla muita vakuutuksia, joita tarvitaan joillain erityisillä toimialoilla. (9)

4.1.8 Työntekijöiden perehdyttäminen työtehtäviin

Työntekijöiden osalta yrittäjä on vastuussa työntekijöiden perehdytyksestä työpaikan olosuhteisiin sekä oikeanlaisiin työmenetelmiin. Myös työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä on huolehdittava työssä. Työnantajan on laadittava työsuojelun toimintaoh- jelma, jossa määritellään työhön tai työpaikkaan kohdistuvat riskit terveydelle ja työnte- kijöiden turvallisuudelle. Toimintaohjelmassa tulisi myös ilmetä, kuinka näitä riskejä voi- daan välttää (9).

4.1.9 Yritystoiminnan jatkuvuuden varmistaminen

Yrittäjä on velvollinen pitämään huolen yritystoiminnan jatkuvuudesta. Lisävakuutuksien ottaminen ei ole pakotettua, mutta sitä suositellaan yrittäjyyden turvaamiseksi. Yrittäjyy- dessä pitää varmistua siitä, että yrityksen toiminta jatkuu silloinkin, kun yrittäjä itse on estynyt. Yrittäjän on myös hyvä huolehtia omasta terveydestään ja sillä varmistaa liike- toiminnan jatkuminen (24).

4.2 Yrittäjän eläkevakuutus

Yrittäjän eläkevakuutuksen tarkoituksena on varmistua siitä, että yrittäjälle kertyy elä- kettä samalla tavalla kuin normaalille palkansaajalle. YEL-vakuutuksen tarkoitus on li- säksi huolehtia yrittäjästä vanhuuden ja äkillisten sairastumisten varalta, vanhemmuu- den, sekä mahdollisen työttömyyden aikana. YEL-vakuutus on lakisääteinen, eikä sitä

voi korvata muilla vapaaehtoisilla eläkevakuutuksilla. Yrittäjän on otettava eläkevakuutus kuuden kuukauden sisällä yritystoiminnan aloittamisesta. Vakuutusta haetaan normaalisti vakuutusyhtiöstä. Eläkevakuutus määräytyy työtulon mukaisesti, jonka yrittäjä on itse määritellyt. (22)

YEL-vakuutuksen ehtoina on, että yrittäjä on täyttänyt 18 vuotta, koska vakuutuksen velvollisuus alkaa siitä päivästä lähtien, kun täyttää 18 vuotta. Mikäli yritystoiminta on jatkunut vähintäänkin neljä kuukautta siitä, että yrittäjä on täyttänyt 18 vuotta. Tulee hänen ottaa YEL-vakuutus. Siinä tapauksessa, kun yrittäjän tulot ylittävät 8 063,57 euroa vuodessa, on myös otettava YEL-vakuutus. Mikäli yrittäjän tulot alittavat tuon 8 063,57 euroa vuodessa, ei YEL-vakuutus ole pakollinen. (22) YEL-vakuutuksen hyödyt yrittäjälle ovat seuraavat:

- turvaa talouden työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalta.
- vaikuttaa sosiaaliturvaan, esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen myöntämiin sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin.
- vakuutus sisältää myös perheen toimeentuloa suojaavan perhe-eläketurvan.
- vakuutuksella kerrytetään tulevaa eläkettä. (22)

Yrityksessä työskenteleminen edellyttää YEL-vakuutusta. Pelkästään yrityksen omistaminen ei edellytä YEL-vakuutusta. Sivutoimiselta yrittäjältä edellytetään YEL-vakuutusta, jos vakuuttamisen edellytykset täytyvät muilla tavoin. Työskennellessäsi samanaikaisesti palkansaajana toisessa yrityksessä, tulee työnantajan maksaa työntekijän palkasta eläkelain mukaiset maksut aina. (22)

4.3 Ennakkoperintärekisteri ja sen tarkoitus yrittämisessä

Ennakkoperintärekisterin tarkoitus on helpottaa yritystoimintaa. Kuuluminen rekisteriin liittyy verojen ennakkoperintään. Tarkoituksena on helpottaa työnsuorituksen maksajan velvoitteita eli asiakkaan. Mikäli työtä tekevä on ennakkoperintärekisterissä, ei maksajan tarvitse erikseen tehdä maksusta ennakonpidätystä. Toimija, joka on merkittynä ennakkoperintärekisteriin, huolehtii itse ennakoverojen maksamisesta myöhemmässä vaiheessa. Yrittäjä, joka kuuluu ennakkoperintärekisteriin, arvioi itse, kuinka paljon tulee tienaamaan vuodessa yritystoiminnallaan. (23)

Ennakkoperintärekisteriä ylläpitää verohallinto. Hakemuksen tultua verohallintoon merkitään hakija ennakonperintärekisteriin hakemuksen mukaisesti. Rekisteriin merkitään hakija tulonhankinnan mukaisesti. Merkintä voidaan tehdä esimerkiksi maataloutta tai muulla tavoin tulonhankintaa harjoittavan henkilön osalta. Lisäksi voidaan merkintä tehdä elinkeinon toiminnan, yritysten tai yhteisöjen mukaan. (23)

Rekisteriin merkintä ei edellytä, että toiminta yrityksessä on alkanut. Riittävä syy kirjaukseen on toiminnan aloittaminen todennäköisesti. Mikäli toiminta on luonteeltaan vain harrastustoimintaa, eivät rekisteröinnin edellytykset täyty. (23) Ennakkoperintärekisteriin liittyminen ei kuitenkaan ole pakotettua Suomessa. Työtä suorittava henkilö voi jossain tapauksissa pitää tarkoituksenmukaisena, että asiakas tai työnantaja huolehtii ennakonpidätyksen työn suorittajan ansaitsemasta korvauksesta työlle. (23)

Kaikissa tapauksissa ei ennakkoperintärekisteriin hakeutuvaa voida hyväksyä. Tapauksia, jotka voivat vaikuttaa rekisteriin liittymiseen, ovat verotuksen sekä kirjanpidon laiminlyönnit. Tästä yhteenvedona voidaan päätellä, että hyvällä kirjanpidolla ja oikea-aikaisella verojen maksamisella selviää pitkälle. (23)

5 LVI-alan luvanvaraiset työt

Talotekniikan alalla luvanvaraisia töitä tai ohjesääntöihin perustuvia töitä ovat esimerkiksi sähköasennukset, kylmälaiteasennukset, lämpöpumppujen asennukset sekä huoltotyöt, öljypoltinasennukset ja nuohoustyöt. Näihin työtehtäviin tarvitsee siis erikseen koulutuksen, jotta pystyy suorittamaan kyseisiä työtehtäviä. (10)

LVI-alan yritystä perustettaessa tulee huomioida, että rakennusluvan vaativissa kohteissa on nykyisten määräysten mukaisesti oltava työnjohtaja, jonka kelpoisuuden vaatimukset määritellään Suomen rakentamismääräyskokoelmassa A1. Asennustöitä tai kunnossapitotöitä suorittavilta työntekijöiltä ei edellytetä kelpoisuusvaatimuksia. (3)

Rakentamismääräyskokoelma A1 kohdassa 4.2.2 on määritelty, että vaativan KVV- ja IV-laitteiston rakentamisesta vastaavan työnjohtajan koulutuksen tulee olla vähintään LVI-tekniikan tutkinto. Työnjohtajalla tulee olla vähintäänkin kolmen vuoden työkokemus

vaativuudeltaan vastaavista rakennustöiden johtamiseen perehdyttävistä työtehtävistä. Lisäksi tulee olla hyvin perehtynyt alan työnjohtotehtäviin. (3)

Kuvassa 11 on esitetty KVV-työnjohtajan kelpoisuusvaatimukset LVI-alalla. Kuvasta nähdään esimerkiksi tavanomaiset rakennukset kohdasta, että kuuden vuoden työkokemuksella LVI-alalta voi talotekniikan perus- tai ammattitutkinnon omaava putkiasentaja toimia KVV-työnjohtajana omakotitaloissa, paritaloissa, rivitaloissa, pienissä liikerakennuksissa, halleissa tai rakennuksen ulkopuolisissa tavanomaisissa KVV-töissä. Poikkeuksellisen vaativissa kohteissa, esimerkiksi kerrostaloissa, jotka ovat yli 16-kerroksisia, tai kauppakeskuksissa, suurissa kouluissa ja sairaaloissa vaaditaan rakennusmestarin ammattikorkeakoulututkintoa, joka on suuntautunut LVI-alalle, tai insinöörin tutkintoa LVI-alalta. (27)

	KVV-TYÖNJOHTAJA				
	KELPOISUUSVAATIMUKSET				
	Vähäinen	Tavanomainen (T)	Tavanomainen + (T+)	Vaativa (V)	Poikkeuksellisen vaativa (PV)
KOULUTUS	Rakennuksen ulkopuoliset vähäiset KVV-työt Pienet KVV-muutostyöt	OKT, PT, RT, tavanomaisin asennusratkaisuin pienet liikerakennukset ja hallit. Rakennuksen ulkopuoliset tavanomaiset KVV-työt.	Kerrostalot enintään 8. krs, tavanomaisin asennusratkaisuin liike-,toimisto-, opetus- ja teollisuusrak. sekä hallit	Kerrostalot enintään 16.krs, koulu-, liike-, toimisto- ja teollisuusrak. sekä suuret hallit	Kerrostalot yli 16. krs, kauppakeskukset, suuret koulut, sairaalat
Ei LVI-alan koulutusta	Henkilö, jolla ei ole LVI-alan koulutusta, mutta jolla muutoin voidaan katsoa olevan tehtävään riittävä osaaminen	Työssä oppinut asentaja, 6 v. työkokemusta	—	—	—
LVI-alan tai talotekniikan perus- tai ammattitutkinto/putkiasentaja	+	3 v. työkokemusta	—	—	—
Putkiasentaja (EAT)	+	3 v. työkokemusta	6 v. työkokemusta	—	—
LVI-työtekniikko	+	3 v. työkokemusta	6 v. työkokemusta	—	—
LVI-tekniikko	+	3 v. työkokemusta	3 v. työkokemusta	3 v. työkokemusta	—
Rakennusmestari (AMK), LVI suuntautunut, Insinööri (AMK, YAMK, DI), LVI-opintoja vähintään 70 op.	+	2 v. työkokemusta	3 v. työkokemusta	3 v. työkokemusta	6 v. työkokemusta
	on hankkinut riittävän kokemuksen rakennusalalla rakennuskohteen laatu ja tehtävän vaativuus huomioon ottaen (KVV-asennus).		on hankkinut riittävän kokemuksen ja perehtyneisyyden kyseisen alan työnjohtotehtävissä rakennuskohteen laatu ja tehtävän vaativuus huomioon ottaen (KVV-asennuksiin liittyvät vastuulliset tehtävät).		on hankkinut riittävän kokemuksen ja hyvän perehtyneisyyden kyseisen alan vaativista työnjohtotehtävistä (KVV-asennuksiin liittyvät työnjohtolliset tehtävät).

Kuva 11. KVV-työnjohtajan kelpoisuusvaatimukset (27).

Kuvassa 12 on esitetty kelpoisuusvaatimukset IV-työnjohtajalle. Kuvasta nähdään, että tavanomaisissa IV-työnjohtajan tehtävissä voi toimia LVI-alan talotekniikan perus- tai ammattitutkinnon omaava ilmastointiasentaja kolmen vuoden työkokemuksella tai työssä oppinut asentaja, jolla on kuusi vuotta työkokemusta. Näitä tavanomaisia rakennuksia ovat esimerkiksi omakotitalot, paritalot, rivitalot, pienet liikerakennukset ja hallit. Poikkeuksellisen vaativissa kohteissa, jotka ovat esimerkiksi kerrostalot yli 16 kerrosta, kauppakeskukset, suuret koulut ja sairaalat, vaaditaan rakennusmestarin ammattikorkeakoulututkintoa LVI-alalta tai insinöörin tutkintoa, joka on suuntautunut LVI-alalle. Näiden edellä mainittujen tutkintojen lisäksi vaaditaan työkokemusta kuusi vuotta poikkeuksellisen vaativista kohteista. (28)

	IV-TYÖNJOHTAJA				
	KELPOISUUSVAATIMUKSET				
	Vähäinen	Tavanomainen (T)	Tavanomainen + (T+)	Vaativa (V)	Poikkeuksellisen vaativa (PV)
KOULUTUS	Pieni AT / varasto enintään 25 m ²	OKT,PT,RT, tavanomaisin asennusratkaisuin pienet liikerakennukset ja hallit	Kerrostalot enintään 8. krs, tavanomaisin asennusratkaisuin liike-, toimisto-, opetus- ja teollisuusrak. sekä hallit	Kerrostalot enintään 16. krs, koulu-, liike-, toimisto- ja teollisuusrak. sekä suuret hallit	Kerrostalot yli 16. krs, kauppakeskukset, suuret koulut, sairaalat
Ei LVI-alan koulutusta	Henkilö, jolla ei ole LVI-alan koulutusta, mutta jolla muutoin voidaan katsoa olevan tehtävään riittävä osaaminen	Työssä oppinut asentaja, 6 v. työkokemusta	—	—	—
LVI-alan tai talotekniikan perus- tai ammattitutkinto/ ilmastointiasentaja	+	3 v. työkokemusta	—	—	—
Ilmastointiasentaja (EAT)	+	3 v. työkokemusta	6 v. työkokemusta	—	—
LVI-työtekniikko	+	3 v. työkokemusta	6 v. työkokemusta	—	—
LVI-tekniikko	+	3 v. työkokemusta	3 v. työkokemusta	3 v. työkokemusta	—
Rakennusmestari (AMK), LVI suuntautunut, Insinööri (AMK, YAMK, DI), LVI-opintoja vähintään 70 op.	+	2 v. työkokemusta	3 v. työkokemusta	3 v. työkokemusta	6 v. työkokemusta
		on hankkinut riittävän kokemuksen rakennusalalla rakennuskohteen laatu ja tehtävän vaativuus huomioon ottaen (IV-asennus).	on hankkinut riittävän kokemuksen ja perehtyneisyyden kyseisen alan työnjohtotehtävissä rakennuskohteen laatu ja tehtävän vaativuus huomioon ottaen (IV-asennuksiin liittyvät vastuulliset tehtävät).		on hankkinut riittävän kokemuksen ja hyvän perehtyneisyyden kyseisen alan vaativista työnjohtotehtävistä (IV-asennuksiin liittyvät työnjohtolliset tehtävät).

Kuva 12. IV-työnjohtajan kelpoisuusvaatimukset (28).

6 Yrityksen brändäys

Yrityksen brändi tarkoittaa yrityksestä syntyvää mielikuvaa, mainetta sekä yrityksen tarinaa, joka syntyy asiakkaille yrityksestä. Pienenkin yrityksen brändäystä on hyvä miettiä, kun suunnitellaan yrityksen perustamista. Yritystoiminnan yksi tärkeimmistä tehtävistä on tuottaa palveluita tai tuotteita, jotka kuluttajat kokevat ylivertaisiksi. (12, s. 53–54)

Toimiva ja hyväksi todettu brändi luodaan samanaikaisesti liiketoimintasuunnitelman kanssa. Brändiä ei luo ulkopuolinen taho, vaan sen määrittelee yrittäjä itse. Brändäyksellä yrityksen tulisi pyrkiä koskettamaan asiakasta tunnetasolla. Brändäyksellä on moninaisia vaikutuksia. Mikäli yritys on brändätty hyvin, yrityksen on paljon helpompaa löytää hyviä työntekijöitä ja myös yhteistyökumppaneita. Heikosti brändätty yritys voi joissain tapauksissa olla hyvinkin haavoittuvainen ja vastaavasti vahvaa brändiä on vaikea horjuttaa. Sanotaankin, että vahva yrityksen brändi on paras vakuutus tulevaisuutta ajatellen. (13)

Talotekniikan alalla voisi ajatella, että luottamuksen ansainneella yrityksellä riittää töitä. Myös brändäystä ajatellen on suositeltavaa muistaa työnlaatu, jolla on suuri vaikutus yrityksen antamasta kuvasta asiakkaille. Lisäksi pelkästään käytöstavoilla on suuri vaikutus, samoin sillä kuinka kohtelee muita ihmisiä. Työntekijä tai yrittäjä, joka on ystävällinen, muita huomioiva sekä ulospäin suuntautunut antaa hyvän kuvan yrityksestä asiakkaille. Tietenkin yrittäjän tulee olla myös asiansa osaava ammattilainen.

Yrityksen brändäyksessä on hyvä muistaa, mihin suuntaan ollaan yritystä viemässä. Halutaanko antaa asiakkaalle kuva esimerkiksi nimen perusteella, että tehdään työtä korkealla laadulla ja kotimaisella työvoimalla sekä paikallisena yrittäjänä. Tästä hyvä esimerkki on Hämeen laaturemontti, joka kuitenkin luopui luotettavasta yrityksen nimestä ja vaihtoi uudeksi nimeksi Vesivek. Mikäli yrityksellä on tarkoituksena kasvaa tutusta ympäristöstä suuremmaksi yritykseksi ja mahdollisesti kansainvälistyä, on paikallisuutta kuvaava nimi esteenä tässä kasvussa. (14)

Talotekniikan alalla yksi erittäin järkevä brändäys esimerkki oli myös Firalla, jossa yritys lupasi toteuttaa putkiremontin kahdessa viikossa. Bisnesidealla ei kuitenkaan ollut tarkoituksena toteuttaa putkiremonttia kahdessa viikossa vaan ottaa paikka asiakkaiden mielessä ajatusjohtajana ja tästä kasvaa suuremmaksi vaikuttajaksi talotekniikan alalla.

Tämän kaltainen ajatusjohtajan paikka jää helposti ihmisten mieleen kyseisen alan yhtenä kärkinimenä, ja varmasti yrityksen puoleen tullaan jatkossa kääntymään töiden tarjouspyynnöillä sekä haastattelupyynnöillä. (14)

7 Yhteenveto

Tässä opinnäytetyössä haluttiin antaa lukijalle perustiedot osakeyhtiön perustamisessa huomioitavista asioista LVI-alan urakoitsijan näkökulmasta sekä tutkittiin liiketoimintasuunnitelmassa huomioitavia asioita. Samalla kartoitettiin markkinatilannetta LVI-alalla sekä rakennusalla yleisesti. Rakennusalan tilannetta tarkasteltiin koko Suomen alueelta. Lisäksi opinnäytetyössä tarkasteltiin LVI-alan työllisyystilannetta. Osakeyhtiön perustamiseen tehtiin ohjekortti, jossa määritellään tärkeimmät askeleet kohti yrityksen perustamista. Yrityksen markkinoinnista tehtiin myös ohjekortti, jossa on kasattuna aloittavalle yrittäjälle mainontaan apuvälineitä ja keinoja markkinoida omaa yritystä. Opinnäytetyön aikana tein itselleni liiketoimintasuunnitelman sekä rahoituslaskelmat mahdollista yritystoimintaa varten. Työtä tehdessä syntyi myös yritystoimintaa varten kotisivut, joista on kuva liitteenä tässä opinnäytetyössä.

8 Päätelmät

Opinnäytetyötä tehdessä ei varsinaisesti noussut mitään mullistavaa tietoa esille. Rakennus ja LVI-alan kilpailutilanteesta olin jo tietoinen ennen työn aloittamista. Tätä opinnäytetyötä tehdessä kuitenkin omat tietoni tarkentuivat esimerkiksi liiketoimintasuunnitelman kokonaisuuden hahmottamisesta ja siinä vaadittavista toimenpiteistä. Opinnäytetyö prosessin aikana huomasin, että työ, jonka tein opinnäytetyötä tehdessä, oli mielestäni tärkeämpi kuin itse lopputulos. Liiketoimintasuunnitelman tekeminen on mielestäni tärkeä asia kaikille aloittaville yrittäjille, koska suunnitelmaa tehdessä yrittäjän on perehdyttävä syvällisemmin yrityksen liiketoimintaan. Suunnitelma ei välttämättä ollen koskaan lopullisesti valmis, ja tästä syystä yrityksen jo toimiessa on aina mahdollista tehdä lisäsuunnitelmia tilanteen vaatiessa. Liiketoimintasuunnitelman tekemisessä ja sen aikana tehtävästä työstä voi yrittäjä parhaassa tapauksessa saada paljonkin lisäarvoa yritystä perustettaessa.

Ennen yritystoiminnan aloittamista on järkevä tiedostaa, mitä hyvää yrittämisessä on ja vaihtoehtoisesti mitä huonoa. Toimintaa pitäisi tarkastella itsensä kannalta ennen yrittäjäksi ryhtymistä. Seuraavassa listauksessa listaan muutamia asioita, joita on koettu yrittäjyydessä hyviksi asioiksi ja vaihtoehtoisesti myös huonoja asioita. (7, s. 39.)

Yrittämisen hyvät asiat:

- Työtä tehdään itselle.
- Oman työn tuloksen näkeminen.
- Yrittäjänä voit käyttää luovuuttasi.
- Riskin ottaminen on palkitsevaa.
- Yrittäjän työajat ovat joustavia ja tehtävät muuttuvat.
- Yrittäjänä ei jämähdä paikoilleen.
- Osaamisen kehittäminen jatkuvasti.
- Mahdollisuus työllistää muita ihmisiä.
- Sijoittamisen mahdollisuus ja palkanmaksun joustavuus.
- Yritystoiminta antaa mahdollisuuden kehittää yhteiskuntaa.
- Perheyrittäjänä perinteiden jatkaminen. (9, s. 39.)

Yritystoiminnan miinukset:

- Työn ja vapaa-ajan erottaminen on vaikeata.
- Perhe-elämän ja työn erottaminen keskenään.
- Työrytmi on usein kiireinen.
- Yrittäjänä taloudellisen riskin ottaminen.
- Vastuut ja velvollisuudet seuraavat yrittäjää.
- Työajat ovat usein epäsäännöllisiä.
- Yritystoiminta voi olla sitovaa.
- Jatkuva esillä oleminen ja julkisuus.
- Tavoitteellisuus ja jatkuva vuorovaikutus.
- Epävarmuus taloudellisesti.
- Yrittäjän on pystyttävä kehittämään osaamistaan jatkuvasti. (9, s. 39.)

Opinnäytetyön aikainen prosessi antoi minulle itselleni uusia näkökulmia yrityksen perustamisesta sekä liiketoiminnan osaaminen karttui työtä tehdessä. Koin opinnäytetyöaiheen hieman haasteelliseksi LVI-alan opiskelijalle, mutta kuitenkin opettavaiseksi. Työtä tehdessä huomasin, että teoreettisen viitekehyksen kasaamiseen lähteitä aiheesta löytyi hyvin. Hieman haasteelliseksi koin tiedon määrän, jota aiheesta löytyy. Opinnäytetyössä vaikeinta oli löytää tietoa, joka olisi suunnattu pelkästään pienelle liiketoiminnalle. Huomasin, että useimmat lähteet käsittelevät aihetta suuren yrityksen näkökulmasta. Tästä syystä oikean tiedon kasaaminen opinnäytetyöhön oli haasteellista.

Työn perusteella koen yrityksen perustamisen suhteellisen helpoksi Suomessa. Yrityksen perustamisessa on kuitenkin otettava huomioon erityisalojen säädökset. Aloittavan yrittäjän on syytä tarkastaa kyseisen toimialan säädökset ennen yrityksen perustamista. Uusille yrittäjille on aiheesta paljon tietoa kirjallisuudessa ja internetissä. Lisäksi aloittaville yrittäjille järjestetään kursseja, joista saa tarvittavat tiedot yrityksen perustamiseen. Liiketoimintasuunnitelman avulla aloittavalla yrittäjällä on mahdollista hakea rahoitusta sekä lainaa, joten suosittelen tekemään liiketoimintasuunnitelman huolellisesti.

Opinnäytetyö ei suoranaisesti anna vastauksia siihen, kuinka aloittavan LVI-alan yrittäjän tulisi toimia, mutta opinnäytetyössä on kattava runko yritystoiminnan aloittamiselle. Yrittämisen tuomat haasteet ja velvollisuudet konkretisoituvat vasta yritystoiminnan aloittamisen jälkeen tulevalle yrittäjälle.

Lähteet

- 1 Tietoja työvoimasta rakennusalalla. 2021. Verkkoaineisto. Rakennusteollisuus RT ry <<https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Tyoelama/Tietoja-tyovoimasta-rakennusalalla/>> Luettu 2.7.2021.
- 2 Rakennusalan markkinoiden toimivuusongelma-alueita ja edistämisen mahdollisuuksia. 2008. Verkkoaineisto. Kilpailuviraston selvityksiä <<https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2008/kivi-selvityksia-1-2008-rakennusalan-markkinoiden-toimivuus.pdf>> Luettu 2.7.2021
- 3 Talotekniikka-alan toimijat: Korona padonnut korjaustarpeita – Pientä positiivista väreilyä on kuitenkin ilmassa. 2021. Verkkoaineisto. LVI-Tekniset Urakoitsijat <<https://www.lvi-tu.fi/talotekniikka-alan-toimijat-korona-padonnut-korjaustarpeita-pienta-positiivista-vareilya-on-kuitenkin-ilmassa>> Luettu 1.4.2021.
- 4 LVI-alan suhdanteet ja tilastot. 2021. Verkkoaineisto. LVI-Tekniset Urakoitsijat <<https://www.lvi-tu.fi/toimiala/lvi-asennus/suhdanteet-ja-tilastot/>> Luettu 10.4.2021.
- 5 Ympäristöministeriön ohje rakennustyön suorituksesta ja valvonnasta (YM5/601/2015), 2015. Helsinki: Rakennustieto Oy. Luettu 15.4.2021.
- 6 Yritysmuodot. 2021. Verkkoaineisto. Yrittäjän tietopankki. <<https://yritä.fi/yritysmuodot>> Luettu 1.5.2021.
- 7 Meretniemi, Irma & Ylönen, Hanna. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja. Helsinki: Otava.
- 8 Yritystoiminta. Verkkoaineisto. <<https://www.tieto.osaavayrittaja.fi/yritysjatuksesta-liikeidea>> Luettu 20.4.2021.
- 9 Leppänen, Olli. 2013. Liiketoimintasuunnitelma roskakoriin. Helsinki: Tammi.
- 10 Starttirahahakemus. Verkkoaineisto. Yrityksenperustaminen.net. <<https://www.yrityksen-perustaminen.net/starttirahahakemus/>> Luettu 10.5.2021.
- 11 Yrittäjän velvollisuudet. Verkkoaineisto. Minilex lakipalvelut. <<https://www.minilex.fi/a/yrittajan-velvollisuudet>> Luettu 12.5.2021.
- 12 Muistio LVI-asennusten luvanvaraisuudesta. LVI-Tekniset Urakoitsijat LVI-TU ry & Ympäristöministeriö. Helsinki. 30.4.2013. <<https://docplayer.fi/704131-Muistio-lvi-asennusten-luvanvaraisuudesta.html>> Luettu 17.5.2021.

- 13 Arvonlisäverolaki HE 143/2020. Verkkoaineisto. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_143+2020.pdf> Luettu 1.6.2021.
- 14 Aula, Pekka & Heinonen, Jouni. 2002. Maine menestystekijänä. Helsinki: WSOY.
- 15 David Aaker's 10 Ways to Excel at building a Brand. 2011. Verkkoaineisto. Prophet. <<https://www.prophet.com/2011/03/5-aakers-top-ten-brand-precepts/>> Luettu 30.6.2021.
- 16 Brändi ei merkitse näppäriä iskulauseita vaan käyttäytymistä. 2021. Verkkoaineisto. LVI-Tekniset Urakoitsijat. <<https://www.lvi-tu.fi/brandi-ei-merkitse-napparia-iskulauseita-vaan-kayttaytymista/>> Luettu 30.6.2021.
- 17 Rakennusteollisuuden RT:n teemakatsaus: Korjausrakentaminen. 2017. Verkkoaineisto. Rakennusteollisuus RT ry. <https://www.rakennusteollisuus.fi/globalassets/suhdanteet-ja-tilastot/teemakatsaukset/teemakatsaus-ii-2017_korjausrakentaminen.pdf?fbclid=IwAR2vlt6lkOGayVsnGe0z-DaJtFTOF1q9293gKzKou9OkPmeKMMFNBM07yoE> Luettu 9.7.2021.
- 18 Hietala, M., Huovari, J., Kaleva, H., Lahtinen, M., Niemi, J., Ronikonmäki, NM., Vainio, T. 2015. Asuinrakennusten korjaustarve. PTT raportteja 251. Verkkoaineisto. Pellervon taloustutkimus. <<https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikkijulkaisut/asuinrakennusten-korjaustarve.html>> Luettu 9.7.2021
- 19 Liiketoimintasuunnitelma: Markkinat ja kilpailijat. 2021. Verkkoaineisto. Uusiyrityskeskus. <<https://uusiyrityskeskus.fi/yrityksen-suunnittelu/liiketoimintasuunnitelma/>> Luettu 9.7.2021
- 20 LVI-alalla ennätysmäärä aloituspaikkoja. 2021. Verkkoaineisto. LVI-Tekniset Urakoitsijat. <<https://www.lvi-tu.fi/lvi-alalla-ennatysmaara-aloituspaikkoja/>> Luettu 9.7.2021
- 21 Kiinteistön tekniset käyttöiät ja kunnossapitojaksot. 2008. RT 18-10922. <<https://www.lvi-tu.fi/lvi-alalla-ennatysmaara-aloituspaikkoja/>> Luettu 9.7.2021
- 22 YEL-Vakuutus yrittäjän opas. 2021. Verkkoaineisto. Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo. <<https://www.elo.fi/-/media/files/vakuuttaminen-esitteet/yel-vakuutus-yrittajan-opas.ashx>> Luettu 13.7.2021
- 23 Ennakkoperintärekisteri. 2021. Verkkoaineisto. Vero.fi. <<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/verohallinnonrekisterit/ennakkoperintarekisteri/>> Luettu 13.7.2021

- 24 Velvollisuudet. 2021. Verkkoaineisto. Netvisor. <<https://www.netvisor.fi/blog/yrittajan-velvollisuudet/>> Luettu 13.7.2021
- 25 Yrittäjän velvollisuudet. 2021. Verkkoaineisto. Netvisor. <<https://www.netvisor.fi/blog/yrittajan-velvollisuudet/>> Luettu 13.7.2021
- 26 Google. Onninen. 2021. Verkkoaineisto. Google Maps. <[https://www.toptenrava.fi/doc/tulkintakortit/MRL-122e03A.pdf](http://www.google.fi/search?tbs=lf:1,lf_ui:4&tbm=lcl&q=Onninen&rflfq=1&num=10&ved=2ahUKEwiHvsGvpeDxAhUK-aQKHWACBZM-QtgN6BAg-PEAQ#rflq=hd:;si:,60.411084572972364,24.988937762500004;mv:[[60.50114627154177,25.84175148320313],[60.01334678278624,24.30915870976563],null,[60.2581550897707,25.07545509648438],10]> Luettu 13.7.202127 KVV-työnjohtajan kelpoisuusvaatimukset. 2020. Verkkoaineisto. TOPTEN-rakennusvalvonnat. < Luettu 18.8.2021
- 28 IV-työnjohtajan kelpoisuusvaatimukset. 2020. Verkkoaineisto. TOPTEN-rakennusvalvonnat. <<https://www.toptenrava.fi/doc/tulkintakortit/MRL-122e02B.pdf>> Luettu 18.8.2021

Osakeyhtiön perustamisen askeleet:

1. Ensimmäisenä on hyvä varmistua siitä, että osakeyhtiö on paras vaihtoehto omalle yritysmuodolle.
2. Seuraavaksi kasataan perustajatiimi, jolla täytyy olla yhteneväinen visio yrityksen tulevaisuudesta. Tässä vaiheessa on hyvä miettiä yrityksen sisäisiä pelisääntöjä, joista voidaan sopia osakassopimuksessa (Oy:n perustaminen käy myös yksin).
3. Starttiraha tulee hakea ennen yhtiön perustamista.
4. Kirjanpitäjän järjestäminen yritykselle (yrityksen kirjanpidon voi hoitaa yrittäjä itse).
5. Alkupääoman kasaaminen osakeyhtiölle (ei ole välttämätöntä).
6. Järjestetään pankin kautta yritykselle yritystili ja siirretään suunniteltu alkupääoma tilille ennen yrityksen perustamista.
7. Mietitään osakeyhtiölle nimivaihtoehtoja kolme ja tarkastetaan vaihtoehtojen saatavuus.
8. Osuvimman toimialan selvittäminen osakeyhtiölle.
9. Osakeyhtiön perustaminen.

Markkinoinnin askeleet yrittäjille:

1. Ensimmäisenä on muistettava markkinointi jo tehdessä uudelle yritykselle rahoitushakemusta sekä budjettia.
2. Seuraavaksi mietitään yritykselle jokin järkevä nimi, joka myös toimii verkossa ja minkä domain-osoite on lisäksi vapaana. Järkevää on hankkia sähköposti domain-osoitteen mukaisesti näin yritys näyttää myös ulkopuoliselle hieman suuremmalta yritykseltä.
3. Nykypäivänä ihmiset viettävät paljon aikaa internetissä, joten kotisivuihin on järkevä panostaa. Kotisivuja tehdessä on syytä panostaa selkeyteen. Lisäksi kotisivujen on tärkeä toimia mobiililaitteella.
4. Sosiaalinen media on tätä päivää ja se on tärkeä hoitaa hyvin. Yrityksen toiminnasta sana leviää nopeasti niin sosiaalisessa mediassa kuin puskaradiossa. Yrityksen sosiaalista mediaa on hyvä päivittää säännöllisesti.
5. Yrittäjän tulee selvittää omat kilpailijansa sekä mitä kilpailijat tekevät. Tärkeä miettiä kuinka pystyy erottautumaan kilpailijoista juuri asiakkaan näkökulmasta katsottuna.
6. Hinnan selvittäminen on tärkeä asia. Yrittäjän täytyy pystyä selvittämään korkein mahdollinen hinta, jonka asiakkaat ovat valmiit maksamaan. Aloittavan yrittäjän ei kannata ali hinnoitella toimintaansa, koska alkuvaiheessa volyyymi on pientä. Hinnalla ei aloittavan yrittäjän kannata kilpailla.
7. Markkinoiden tutkiminen on viisasta ainakin pienimuotoisesti.
8. Yritys on syytä liittää Google My Business- palveluihin
9. Google Adsin avulla yrittäjä pystyy ohjaamaan hakutuloksia omille nettisivuille. Lisäksi on järkevä tutustua dataohjautuvaan markkinointiin eli toisin sanoen asiakkaiden profiloimiseen. Tällä pystytään vaikuttamaan kohdennettuun digimarkkinointiin, mikä perustuu internettiin jättämiin jälkiin.

10. Yrittäjän on syytä asettua asiakkaan housuihin. Näkyvälläkään paikalla mainostaminen ei välttämättä tuo yritykselle asiakkaita, jos mainos on tylsä. Mainostamisessa kannattaakin miettiä minkä reaktion haluat saada asiakkailta.
11. Uusia kontakteja on hyvä luoda, mutta syytä on myös käyttää vanhoja asiakkaita sekä kontakteja, jos niitä löytyy. Yrittäjän on tärkeä muistaa, että ihminen suhtautuu tuttuihin eri tavalla kuin esimerkiksi tuntemattomaan.
12. Vaikka käyntikortit eivät ehkä kuulu digiaikaan on niitä silti hyvä jakaa ihmisille. Käyntikortti ei välttämättä katoa puhe